

ACADEMIA ROMÂNĂ

DESPRE
CENSURA IN MOLDOVA

III.

CENSURA CĂRȚILOR EVREEȘTI IN MOLDOVA

SUB DOMNIILE REGULAMENTARE

DE

RADU ROSETTI

EXTRAS DIN
ANALELE ACADEMIEI ROMÂNE
Seria II. — Tom. XXIX.
MEMORIILE SECȚIUNII ISTORICE.

BUCUREȘTI

INST. DE ARTE GRAFICE „CAROL GÖBL“ S-SOT ION ST. RASIDESCU
16, STRADA DOAMNEI, 16.

1907.

18.483

Prețul 60 bani.

Analele Societății Academice Române. — Seria I:

Tom. I—XI. — Sesiunile anilor 1867—1878.

Analele Academiei Române. — Seria II:

Tom. I—X. — Desbaterile și memoriile Academiei în 1879—1888.

Indice alfabetic al volumelor din *Anale* pentru 1878—1888 . . . . . 2.—

Tom. XI. — Desbaterile Academiei în 1888—9 . . . . . 3.—

» *XI. — Memoriile Secțiunii Istorice.* . . . . . 2.—

Câteva manuscrise slavo-române din Biblioteca Imperială dela Viena, de *Ioan Bogdan* . . . . . —,50

Cinci documente istorice slavo-române din Arhiva Curții Imperiale dela Viena, de *Ioan Bogdan* . . . . . 1 —

Diploma Bârlădeană din 1131 și Principatul Bârladului.—O încercare de critică diplomatică slavo-română, de *Ioan Bogdan* . . . . . —,60

Biserica din cetatea Neamțu și documente relative la Vasile Lupu și Doamna Ruxandra, de *V. A. Urechiă.*

» *XII. — Desbaterile Academiei în 1889—90.* . . . . . 3.—

» *XII. — Memoriile Secțiunii Istorice.* . . . . . 12.—

Biserica ortodoxă în luptă cu Protestantismul, în special cu Calvinismul în veacul XVII-lea, și cele două sinoade din Moldova contra Calvinilor, de *Episcopul Melhisedec* 1,20

Memoriu asupra perioadei din Istoria Românilor dela 1774—1786, însoțit de documente cu totul inedite, de *V. A. Urechiă* . . . . . 11.—

» *XIII. — Desbaterile Academiei în 1890—91* 4,50

» *XIV. — Desbaterile Academiei în 1891—2* 2,50

» *XV. — Desbaterile Academiei în 1892—3* . . . . . 4.—

» *XV. — Memoriile Secțiunii Istorice* . . . . . 8.—

Documente inedite din domnia lui Alexandru Constantin Moruzi, 1793—1796. Memoriu de *V. A. Urechiă* . . . . . 8.—

» *XVI. — Desbaterile Academiei în 1893—4* 4,50

» *XVI. — Memoriile Secțiunii Istorice.* 3,50

Codex Bandinus. Memoriu asupra scrierii lui Bandinus dela 1646, urmat de text, însoțit de acte și documente, de *V. A. Urechiă.* 3,50

» *XVII. — Desbaterile Academiei în 1894—5* . . . . . 7.—

» *XVII. — Memoriile Secțiunii Istorice.* . . . . . 2.—

Sofia Paleolog, nepoata Impăratului Constantin XII Paleolog, și Domnița Olena, fiica Domnului Moldovei Ștefan cel Mare, 1472—1509, de *A. Papadopol-Calimach.* 1,60

Vilegiatura și reședințele de vară la Romani, de *I. Kalinderu* . . . . . —,50

Un nou document dela Constantin Cantemir Vodă, Iași, anul 7197 (1689). Comunicațiune de *V. A. Urechiă.* . . . . . —,20

» *XVIII. — Desbaterile Academiei în 1895—6* . . . . . 5.—

» *XVIII. — Memoriile Secțiunii Istorice* 1,50

Contribuțiuni la istoria Munteniei din a doua jumătate a secolului XVI, de *N. Iorga.* . . . . . 1.—

Chestiunea Arilor, de *Gr. C. Buțureanu.* . . . . . —,25

Un epizod din istoria tipografiei în România, de *A. Papadopol-Calimach* . . . . . —,20

Tom. XIX. — Desbaterile Academiei în 1896—7. 4,50

» *XIX. — Memoriile Secțiunii Istorice.* . . . . . 3.—

Domnia lui Ioan Caragea. — Biserica română, de *V. A. Urechiă.* 1,60

și August și literații, de *I. Kalinderu.* . . . . . —,35

Pretendenți domnești în secolul XVI, de *N. Iorga* . . . . . 1.—

» *XX. — Desbaterile Academiei în 1897—8* 4,50

» *XX. — Memoriile Secțiunii Istorice* . . . . . 5.—

Domnia lui Ioan Caragea, 1812—1818. — Biserica. — Școalele. — Cultura publică, de *V. A. Urechiă* 1,20

Primul proiect de Constituțiune a Moldovei din 1822, de *A. D. Xenopol.* . . . . . —,60

Bucureștii până la 1500, de *G. I. Ionescu-Gion.* . . . . . —,30

Manuscrise din biblioteci străine relative la Istoria Românilor (Intâiul memoriu), de *N. Iorga* . . . . . —,60

Literații opozanți sub Cezari, de *Ion Kalinderu* . . . . . —,30

Justiția sub Ioan Caragea, de *V. A. Urechiă.* 1,60

Documente nouă, în mare parte românești, relative la Petru Șchiopul și Mihaii Viteazul, de *N. Iorga* . . . . . 1.—

Indice alfabetic al volumelor din *Anale* pentru 1888—1898 . . . . . 2.—

Tom. XXI. — Desbaterile Academiei în 1898—9 . . . . . 5.—

» *XXI. — Memoriile Secțiunii Istorice* . . . . . 6.—

Manuscrise din biblioteci străine relative la istoria Românilor (Al doilea memoriu), de *N. Iorga* . . . . . 1.—

L. B.

B.C.U. Bucuresti

C111975

315 285

DESPRE
CENSURA IN MOLDOVA

III.

CENSURA CĂRȚILOR EVREEȘTI ÎN MOLDOVA
SUB DOMNILE REGULAMENTARE

DE

RADU ROSETTI.

Donațiunea Măiorescu

Sedința dela 29 Martie 1907.

Censura cărților evreești sub Mihaiu Sturdza.

5761111

Mulțimea cărților evreești pe cari le vedem inundând țara, prin toate punctele graniței, încă dela începutul Domniei lui Mihaiu Sturdza, făcură pe acesta să numească la 1843, pe un anume censor, cunoscător de limba evreească și însărcinat cu cercetarea conținutului acestor cărți. El alese spre acest sfârșit pe un om de casa lui, Evreu botezat chiar de dânsul, căruia îi dăduse cu acest prilej numele său de Mihaiu, către care îl mai vedem adăugând numele românizat de Vitlimescu, pe care îl puse sub direcția Arhierelui Filaret Scriban.

Precum rezultă din numeroasele piese emanând dela dânsul, Vitlimescu care, pe lângă censura cărților evreești, mai eră însărcinat și cu acea a cărților germane, eră un om fără școală și cu o cultură aproape nulă. Cunoștința lui de limba evreească însă pare a fi fost îndestulătoare, deoarece nu găsim în dosare nici un act temeinic prin care să se dovedească neexactitatea tălmăcirilor lui.

Ca toți neofiii, făcea paradă de un zel deosebit în îndeplinirea funcțiunilor lui. Cercetă orice text în chipul cel mai amănunțit și se grăbiă să semnaleze Postelnicului orice frază care, chiar de

departe, putea să pară a fi «hulitoare» pentru legea creștinească. Și dat fiind acest zel excesiv, însărcinarea lui eră departe de a fi o sinecură, căci comentariile legii și ale talmudului, precum și operele evrești de evlavie în deobște cari intrau în țară, pe lângă că cuprindeau zecimi de mii de exemplare, alcătuiau o mulțime de opere deosebite. O listă ce se află în unul din dosarele censurii ne arată că operele de asemenea natură învoite de censura rusească se ridicau la 403, iar cele neînvoite la 73, apoi mai erau încă 84 învoite cu condiție de a se scoate părți din ele. Și spre a complica sarcina censorului și mai mult, aceste opere existau în mai multe edițiuni, fiind tipărite unele în Rusia, în Germania sau în Austria, altele la Ierusalim. Apoi cele tipărite în țările unde există cenzură aveau fiecare câte două edițiuni: una vândută pe față, purtând viza censurii și care fusese curățită de orice frază ofensatoare pentru religia creștină și neamurile lumii, și alta vândută Evreilor pe furiș, fără viza censurii sau cu o viză obținută în chip fraudulos și neexpurțată.

Am adunat în actele anexate la acest memoriu cea mai mare parte din frazele semnalate de Vitlimescu Postelniciei, ca «hulitoare» pentru religia creștină. Dacă, după ideile noastre de astăzi, unele dintr'însele nu conțin nimic injurios, nu se poate tăgădui că majoritatea lor vădește fanatismul cel mai sălbatec și cel mai neîmpăcat și împinge pe cititorii acelor opere la ură neîmpăcată și la dispreț nemărginit pentru tot ce nu este Evreu.

Operele în chestiune despart omenirea în două categorii deosebite: Evreii și neamurile lumii. Aceste din urmă, adică aproape totdeauna omenirii, sunt puse afară din lege față de minoritatea infimă alcătuită de Evrei.

Aceștia, dobitoacele și păsările lor, sunt însemnați cu un semn sfânt, spre a se deosebi de «neamurile lumii», cari «se trag dintr'un duh necurat».

Jidovii sunt «duh viu» și au «suflete sfinte», iar «neamurile lumii» sunt «din duh stâng și spurcat» și «spurcă» pe aceia ce se apropie de dânsele.

Soarele «va lumina pe Jidovi», iar pe neamuri «le va arde».

Impreunarea cu o femeie «din neamuri» «spurcă», atât pe acel ce o îndeplinește cât și pe copilul ce se va naște dintr'înșii.

«Drept numai Jidovilor singuri va fi și neamurilor rău».

Chipul celui «de alt neam» este «spurcat» și acel al unui Jidov «sfânt».

«Neamurile fiind înființate din duh necurat nu sunt oameni».

Trupurile «neamurilor» îngropate în Ierusalim nu vor învia, «pentru că pământul s'a spurcat cu dânsele».

«Neamurilor» pocăința nu le poate ajuta, căci Dumnezeu nu se uită la dânșii.

Pe Jidovi Dumnezeu îi primește prin pocăință ca un părinte pe fii, iar «neamurile lumii» nu au mântuire, fiind socotite de slugi și slugilor nu folosește pocăința ci numai bătaia.

Este cu drept ca toată averea neamurilor lumii să fie iertat Jidovilor a o lua în orice chip s'ar putea, aceasta nu este păcat și nu se numește prădare.

Dumnezeu să grăbească a «adăpa pe Evrei din grăsimea (averea) neamurilor (*goim*).»

Evreului botezat, fiind șters din numărul Jidovilor, i se aplică legiuirea de dobânzi de bani statornicită pentru creștini, i se pot împrumută bani cu dobândă și trebuie «prigonit până la moarte». Este slobod fiecăruia (Evreu) a-i pierde trupul și a-i lua toată averea. Pentru pierderea sa «se hotărăște de a-l adulmecă ori prin ce hotărîre s'ar putea».

Acel ce ar da în iveală greșelile unui Evreu «este slobod a se ucide peste tot locul unde s'ar află», chiar numai dacă ar fi zis că voește să trădeze pe un Evreu sau averea acestuia. Trebuie să fie ucis și «acel ce se va sili mai întâiu să-l ucidă, face cea mai bună faptă». Dar dacă i se poate ciunti vreun mădular sau să i se taie limba, nu mai trebuie ucis.

Evreul care a trecut la legea creștină trebuie ucis, dacă se poate fățiș, iar de nu se poate, «să se încunjure de tot felul de năpăști, prigonindu-se până la moarte», și, «cel cese va sili mai întâiu să-l ucidă va săvârși o faptă bună».

Se vor găsi în Apendice un număr mai însemnat de texte de asemenea natură, însă multe din cele adunate de Vitlimescu fiind obscene, am fost silit să renunț a le reproduce.

Evreii emigrați de curând în Moldova, al căror număr de 12.000 în 1803, sporise la 19.000 în 1820, la 31.000 în 1831 și sărise la 80.000 în 1838, erau un element dominat de fanatismul religios cel mai cumplit. (1) Faptul că cărțile talmudice din cari s'au extras rostirile de mai sus se vindeau cu miile, dovedește că aceste cărți, cari alcătuiau timp de veacuri hrana spirituală a acestei populațiuni în țerile de unde venia: Polonia rusească și austriacă, urmă să îndestuleze

(1) Iată câteva documente, găsite de mine în Arhiva Statului din Iași, cari arată în

trebuințele ei culturale și în Moldova cotropită acuma de ei. Acestei chip luminos mijloacele întrebuințate, la 1828, de Jidovi pentru a se furișă în Moldova:

I

Noi Ioan Sandu Sturdza Voevod, cu mila lui Dumnezeu Domn Terii Moldovei.

Cinstit Credincios boierul Domniei Mele, Dumneata Alexandru Roset Hatman.

Fiind că după științele ce am luat Domnia Mea, mulțime de familii jidovești izgonite fiind de peste hotar, năzuesc cu neconținere aicea în țară, parte de peste Prut și parte din Bucovina, așezându-se cu statornicie, unii pe la târgurile de pe afară, iar alții și însuș aicea, în capitală, care urmare a numiților, pentru multe pricini, fiind cu totul nepermisă în interesul țării, poruncim Dumitale ca de îndată să se dea poruncile hatmaniei, atât către căpitanii zapcii de aice, din lași, ca pe de o parte nici decum mai mult de acum înainte întâmplându-se a veni spre statornicie asemenea familii jidovești să nu se primească, având purure întru aceasta neadormită privighere, și pe de alta cercetând cu străbaterie și pentru acei ce până acum se vor fi întâmplat a veni și făcând izvod cu lămurire de numele lor și la ce locuri se află găzduiți sau statorniciți, să-l trimeată la Domneasca noastră Visterie, cât și pentru căpitanii marginilor hotarului din tot cuprinsul țării, ca ori când ar vedea năzuind asemenea Jidovi, sau cu pașaporturi sau fără pașaporturi, vrând a trece de orice parte, să nu-i îngăduască nici de cum, decât pentru acei cu pașaporturi ce vremelnicește ar voi să trăească, să înștiințeze la hătmanie, arătând trebuința ce urmează a avea, reînoid ca după deslegarea ce se va face de aicea să aibă de urmare.

1828 Ghenar 3.

L. S.

(Tom. I No. 3564 No. 151/304 J. 56.)

Alexandru Roset Hatman.

II

Către Cinstita Visterie.

Ispravnicii Dorohoiului.

La ținutul acesta, după știința ce am luat că mulți din Jidovi ce sunt intrați de peste hotar să alcătuiască cu căpitanul marginii și lasă de trec în astă parte prin dare de bani, nu lipsim a înștiința Cinstita Visterie ca să avem porunci în ce chip să urmăm în această pricină pentru că căpitanul nu îngădue pe zapcii noștri ca să-i aducă la Ispravnicie.

(Ibid., ibid.)

1828 Ghenar 4.

III

Către cinstita Hătmanie,

Din alăturata copie, de înștiințare ce au primit Visteria dela Dumnealor dregătorii ținutului Dorohoiu, va lua deplină pliroforie cinstită Hătmanie că căpitanul marginii dela acel ținut, în potriva poruncilor, iea bani dela Jidovii intrați din a stânga Prutului și le sloboade voia a trece, pentru care face pofitoare cerere cinstitei Hătmanii ca încredin-

literaturi, pe care dosarele censurii ni-o arată ca atât de răspândindu-se de adevăr, să infrâneze pe un asemenea cutezător inprospătând porunci și către ceilalți căpitani, ca nici unul să nu lase a mai trece familii jidovești.

1828 Ghenar 10.

No. 3.

(Ibid., ibid.,)

Ghika Vel Vist.

IV

Noi Ioan Sandul Sturdza Voevod, cu mila lui Dumnezeu Domnul Țerii Moldovei.

Cinstit credincios boierul Domniei Mele, Dumneata Alexandru Roset Hatman.

Pentru familiile jidovești ce urmează a trece de peste hotar în partea aceasta, izgoniți de acolo, și mai ales din Rosia, precum și la 3 a următoarei luni, prin dinadins osăbită țidula Domniei Mele s'au arătat, fiindcă după de iznoavă științele ce am luat, cu necontenire încă urmând a trece și a năzui în partea aceasta, adăogim a poronci Dumitale ca de iznoavă să slobozi poroncile Hătmăniei către căpitanii marginilor spre a fi cu ce mai mare privighere și îngrijire de a nu lăsa pe nici unul măcar din acești străini izgoniți Jidovi să treacă aice supt nici un cuvânt, căci ori pe unde s'ar dovedi că au trecut de acum înainte, măcar unul din acești Jidovi, acel căpitan supt a căruia privighere va fi marginea aceia, are să se pedepsească cu necruțare de către Domnia Mea.

1828 Ghenar în 12.

L. S.

(Ibid., ibid.,)

Vel Vist.

V

Cătră cinstita Hătmănie.

Căpitănia Leovei.

La 20 a curgătoarei luni am primit porunca cinstitei Hătmăniei din 11 Ghenar supt No. 472, prin care ni se poruncește ca pe toți Jidovii ce vin în Moldova, atât cu pașaporturi precum și fugarii prin taină să-i dai înapoi, însă pe acei cu pașaporturi ce vor veni să-i oprim aicea la șcheli până când după înștiințare de cercetarea lor ce vom face cinst. Hătmăniei, vom avea poroncă de urmare, pentru că întocmai vom fi următori, cu plecăciune răspundem, iar pe lângă acești fiindcă la Târgul Hușii să află o mulțime de Jidovi veniți prin taină din Rosia, atât pre la acest ținut precum și prin ținutul Eșului, carile nu din pricina neprivigherii noastre au putut și pot află scăpare, ei numai din pricina locuitorilor marginii, pentru că nu să supun a păzi veniturile pe margine, precum din vechi s'au obicinuit a se păzi cu marginea cu locuitorii marginii la becheturi, și la aceasta nici ei locuitorii nu sunt vinovați, ei tocmă Dumnealor dregătorii ținutului, pentru că au dat pretutindenă poronci locuitorilor să nu să supue căpităniei, nici becheturi să păzească, în care pricină se găsec și înscrisor poronci a d-lor-sale, care fără de inadins rânduit din partea cinstitei Hătmăniei nu să pot luă dela locuitori, precum mai vârtos cinstita Hătmănie se poate incredință de aceasta că și poronca ce mi se dedese cuprinzătoare pentru

dită, trebuie atribuit, cel puțin în mare parte, faptul că populațiunea evreească din Moldova a păstrat timp atât de îndelungat, și mai păstrează până și astăzi, același fanatism strâmt și plin de ură ce l-a adus cu ea dinghettourile în cari petrecuse evul mediu (1). Din actele

toate datorile ce am, mai vârtos pentru paza marginii și scoaterea oamenilor la becheturi, cu tărie mi-au luat D-lor dregătorii, și pentru că mai întins la împlinirea aceleiaș poronci, în fiară eră să mă trimeată la Eși.

Dispre aceste neputând a păzi marginile precum se cuvine, și că și călărașii ce au dat Dumnealor Dregătorii de agiutorii căpităniei, sunt numai niște stricați, bolnavi, nebuni și bătrâni peste puțină și săraci, încât mor de foame și de goliciune, nu este cu puțință a-i lua la paza marginii, temându-mă să nu piară, rog pe cinstita Hătmănie să binevoească a mi se pune la cale ci urmări să păzesc, precum și pentru Jidovi ci arăt că să află la Huș ci să urmez, și de voui să merg la Huș și prinzându-i să-i dăm la urma lor sau să-i trimetem la cinst. Hătmănie, căci fără de asemenea poroncă nu-i vom putea prinde în Huș despre D-lor dregătorii ținutului.

1828 Ghenar 20.

(Ibid., ibid.,)

Ioniță Leon.

VI

Cătră Cinstitul Departament al trebilor străine.

În cuprindere a două luminate țiduli Gpod, una din 3 și alta din 12 a următoarei luni, prin care se poroncește a se da poroncile Hătmăniei pe la toate căpităniile de margini spre a nu primi în nici un chip pe familiile jidovești, ci se izgonesc din Rosia și Austria și năvălese aice și cu pașaporturi și fără acele și vroese a lăcu aice. Precum și a se face o lămurită prescriere de niște asemenea izgoniți, cari până acum au apucat a veni și a lăcu aice în oraș, deși a vrut Hătmănia a păși întru aflare și facire unii asemenea catagrafii, fiind însă că toți Jidovii supuși streinilor stăpâniri, se împotrivesc zapeilor rânduiți întru aceasta, se faci poftitoare cerere cinstitului Departament, ca să binevoească a se adresarisă la locurile cuviincioase ca să se rânduească câte un slujitor împreună cu zapeii Hătmăniei întru supunere unor asemenea Jidovi, căci într'alt chip nu se poate aduce întru împlinire luminatele țiduli Gpod, binevoind cinstitul Departament a face în grabă știut Hătmăniei de lucrare ci va închipui pentru ce înainte lucrare.

828 Ghenar 19.

(Ibid., ibid.)

Alexandru Roset Hatman.

(1) Ca exemplu al fanatismului orb de care erau însuflețiți Jidovii cari se revărsase asupra Moldovei la începutul domniei lui Mihail Sturdza, voui cită faptele petrecute la Târgul Oenei cu prilejul Paștilor anului 1836.

Pe când creștinii erau la biserică, un număr de Jidovi din Târgul Oenei, închipui pațimile lui Hristos, pe *ulițele orașului*. Un Jidov îmbrăcat într'o cămașă albă, cu o cunună de spini pe cap, fu întins pe o năsălie, preumblat pe uliță și dus pe la dughenile mai multor Evrei unde fură cinstiți cu rachiu.

Populația creștinească prinzând de veste, i-ar fi sfâșiat fără intervenția energică a *căpitanului* târgului. Parte din Evreii cari luase parte la această parodie scăpară cu fuga,

cuprinse în Apendice, se vedește atât zelul de neofit cu care Vitlimescu urmăria pe foștii săi coreligionari cât și mijloacele întrebuințate de aceștia pentru a înșelă privigherea censurii. Și nu trebuie să ne îndoim că în cele mai multe cazuri censura eră înșelată și că pentru fiecare transport de cărți oprit de ea, zece pătrundeau în țară și conținutul lor eră împrăștiat printre Evreii din sate și din târguri. Pe acea vreme coruptibilitatea eră o regulă generală pentru funcționarii statului, mari sau mici, acei ce nu se puteau corupe alcătuind o excepție cu totul neînsemnată. Nici funcționarii întreprinderii vămilor (*carvasară*) nici slujitorii rău plătiți, cărora eră încredințată paza granițelor, nu vor fi făcut excepție la această regulă.

Vedem pe însuș censorul Vitlimescu, acuzat de un Evreu că și-canează pentru că n'a vrut să-i dea *rusfet*: acuzația poate fi calomnioasă, cum poate fi și adevărată.

Negustorii de cărți, ca aproape toți Evreii din Moldova pe acea vreme, erau supuși străini: ei alergau deci, unii la cesaro-crăeasca «Agenție», alții la «împărătescul rosienesc Consulat», pentru a cere

mulți, printre cari două femei, fură prinși. O comisie rânduită de Domn, la care luă parte și un însărcinat al Mitropolitului, cercetă faptul vreme de mai multe zile; deși banul atât al Jidovilor din Târgul Oenei și din Bacău cât și al celor din Iași, își zise cu prisosință cuvântul, vinovăția făptuitorilor fu stabilită. Ei fură trimiși sub escortă la Iași, judecați de Tribunalul criminal și osândiți, parte cu moarte, parte la ocnă, unii pe viață, alții pe timp mărginit. Comunitatea evreească din Iași adresă lui Mihaiu Sturdza o lungă jalbă în care atribuiau fapta nesocotită a coreligionarilor lor, care faptă nu o tăgăduiau, prostiei lor și stării de beție în care se aflau.

Juristul Flechtenmacher făcu asupra chestiunii un memoriu prin care se încercă a dovedi că Tribunalul aplicase rău legea.

Osânda eră fără îndoială prea aspră. Mihaiu Sturdza, asupra căruia Jidovii știau să găsească mijloacele de acțiune trebuitoare, comută pedeapsă a doi dintr'înși la muncă silnică pe timp mărginit, alții și femeile scăpară cu un număr de lovituri de biciu.

Din cercetările mele în localitate rezultă că banul jucând din nou, ei fură grațiați după o scurtă detențiune în ocnă. Doi din ei au murit în Târgul Oenei, după ce ajunseră la adânci bătrânețe.

Amănuntele relative la acest proces se găsesc la Arhiva Statului din Iași, în Dosarele No. 184, Op. I, 1573, Trsp. 1386, No. I. 8676, 255, și 236, No. 372, Op. 599, Trsp. 554, No. 384, Trsp. 784, Op. 840. Pieseile sunt interesante ca fiind niște icoane fidele ale obiceiurilor juridice ale vremii. Ele mai arată atât fanatismul Evreimii care se oploșise de curând în țară, cât și blândețea și spiritul de toleranță a populațiunii românești. Dacă niște Evrei și-ar permite chiar astăzi să insceneze o asemenea poradie pe ulițele unui orașel de provincie, fie din Germania, fie din Anglia, fie din Franța, fie din orice țară apuseană, nu încape îndoială că populațiunea nu i-ar lăsa să scape cu ciolanele întregi din mâinile ei.

Un fapt analog s'a petrecut la Bârlad ceva mai târziu.

protecție împotriva lui Vitlimescu, și Consului nu lipsiau să intervie la Secretariatul de Stat pentru protejării lor, ceea ce complică lucrurile și mai mult. Cele douăsprezece volume cuprinzând actele cenzurii din Moldova s'ar reduce cu bună samă la șase și mai puțin poate, dacă s'ar elimina din ele actele privitoare la cărțile evreești.

Relațiunile dintre Vitlimescu și Evrei erau atât de rele, încât vedem sfezile lui cu negustorii de cărți degenerând în bătaie. Loviturile aplicate din ordinul lui, de către un slujitor, unui vânzător de cărți, supus rusesc, au dat loc la o cercetare făcută de Șeful Secției respective, A. Sihleanu, împreună cu un funcționar al Consulatului rusesc, în urma căreia Vitlimescu s'a ales cu un aspru *vigavor* din partea Postelnicului.

Altă dată mai interveniă și câte un rabin pentru a declară că cărțile incriminate de Vitlimescu erau absolut inocente și că censorul este «fără nici o înviștură sau științi», face «numai zadarnică supărare atât norodului cât și ocârmuirii» și «caută zadarnic bucluc», sfătuind pe Secretariat să «pue altul cu ideie și științi».

Iată un fapt care caracterizează foarte bine gradul de cultură și mentalitatea nu numai a lui Vitlimescu, dar și a întregului Secretariat de Stat dela 1845:

Ieșise la Berlin, cu vreo doi ani înainte, o carte a unui oareșcare A. Thile, funcționar în serviciul penitenciar prusian, care trată despre escrocii jidovi în Germania, limba și meșteșugul lor, povestind faptele a mai multora din ei. Dintr'un raport al lui Vitlimescu rezultă că unii din Jidovii escroci, ale căror fapte erau povestite în cartea lui Thile, venise să se stabilească la Iași, unde se apucase de negustorie. Nelăsându-se de vechiul lor meșteșug, ei înșelase probabil pe alt negustor, Evreu și acesta după numele lui de Adolf Wolf, care le intentase proces. Iar Wolf, aflând că biografia lor se află în cartea lui Thile, se grăbise s'o aducă. Indată însă ce cartea sosi la Iași, ea trebui să fie supusă cenzurii cu care fu însărcinat Vitlimescu.

Acesta, văzând aici un nou prilej pentru a se arată neplăcut Eyreilor, se grăbi să facă extracte și rezumate din cartea în chestiune, pe cari le supuse Secretariatului, arătând că poliția din Moldova ar căpătă mare înlesnire dacă conținutul cărții s'ar pune, prin traducere în limba țerii, la dispoziția ei. Aga, căruia se vede că Vitlimescu îi împărtășise descoperirea lui, făcu și el un raport în acelaș sens. Postelnicul nu numai că porunci ca tălmăcirile lui

Vitlimescu să se împărtășească Agiei «spre a-i sluji la prilej de trebuintă și de povățuire în asemenea cazuri», dar mai hotărî traducerea celor două tomuri sosite la Iași a cărții lui Thile precum și aducerea tomului al treilea dela Berlin. Spre acest sfârșit el decise să se facă «pofțire crăiescului Consulat ca să aducă din Prusia al treilea tom din acest uvraj».

Se și făcu o notă în acest sens Consulului prusian, Neigebauer, care răspunse că «mai bine ar fi ca cinstitul Secretariat de Stat să binevoească a se adresa către librarul N. Vingarș la Cernăuți, de unde îndată va putea primi tomul cerut fără o prelungire».

Postelnicia neînțelegând lecțiunea, făcu altă notă, de astă dată către Agenția austriacă, rugând-o să-i procure ea «uvrajul acesta» dela librarul Vingarș. N'am găsit răspunsul Agenției.

De altmintrelea din extractele făcute de Vitlimescu, cari se vor găsi în Apendice, se va putea constata că cunoștințele ce le putea dobândi poliția Moldovei din cartea lui Thile nu erau de natură a îngriji mult pe escrocii jidovi sau creștini cari se opoșiau în Principat.

Zelul lui Vitlimescu pentru noua sa credință îl împinse chiar să scrie cărți de morală, ca *Manualul unui om cinstit*, până și o scriere religioasă intitulată: *Aceea ce ne învață sfânta Scriptură, adică Vechiul și Noul Testament și dovezile cum că trebuie să cetim aceasta*.

Nu știm ce s'a întâmplat cu cea dintâi, dar în cât privește scrierea religioasă, ea după regulile censurii fiind supusă Mitropoliei, Locțiitorul de Mitropolit, Meletie, răspunse fără cruțare pentru simțimintele autorului, că «ea în sine nici poartă vreo putere mai presus de aceea a cărților sfinților Părinți ce covârșesc oricare minte omească și cari sunt destul de lămuritoare, prea puternice și îndestulătoare pravoslaviei, fără ca Biserica răsăritului să mai aibă astăzi nevoie de altele și nici oamenii». Apoi Locțiitorul de Mitropolit arată că oprește răspândirea «oficială sau particulară» a pomenitei scrieri.

Tot în aceste dosare am găsit formula și ceremonialul jurământului, astfel cum trebuie deferit Jidovilor sub Mihaiu Sturdza, al căror text trebuie să se tipărească în *Colecția de deslegări pentru ramul judecătoresc*. Ceremonialul este destul de neplăcut pentru a ne face să înțelegem, fără a mai căută alte temeieri, pentru ce Evreii îl denunță astăzi cu atâta învierșunare. Persoane cunoscătoare de limba ebraică m'au asigurat însă că multe din cuvintele alcătuint formula ce se află la sfârșitul piesei, sau nu sunt evrești sau sunt

schimonosite, astfel încât nu înseamnă nimic și că prin proferarea lor un Evreu evlavios nu s'ar crede de loc legat.

Faptul că Evreii cari au cotropit Moldova la începutul și mijlocul veacului trecut știau cu toții carte și simțiau nevoia unei hrăni spirituale, independent de felul și calitatea acelei hrăni, arată în chip cât se poate de drastic primejdia acelei cotropiri pentru elementul român băștinaș, din care cel mult unul la sută știa carte, iar nici măcar unul dintr'o mie nu simțea trebuința cetirii. Și primejdia ar fi devenit și mai vajnică, dacă fanatismul religios de care erau însuflețiți cotropitorii nu i-ar fi împins să se izoleze cu totul și să se ferească nu numai de o contopire, dar chiar de o atingere mai strimță cu băștinașii.

Pe când la Iași erau la 1847 patru librari cari vindeau cărți pentru creștini, cererea de cărți evreești era atât de mare, încât găsim în acelaș an șase librării evreești în ființă (1).

II.

Censura cărților evreești sub Grigore Ghyka.

Vitlimescu, ridicat la rangul de Stolnic, rămase însărcinat cu censura cărților evreești și în timpul Domniei lui Grigore Ghyka. Zelul lui de neofit, departe de a slăbi cu vremea, sporiă pe zi ce merge: urmă să facă o goană neîmpăcată tuturor cărților evreești.

Cea mai mare parte din dosarele censurii în Domnia lui Grigore Ghyka sunt, ca și cele din Domnia precedentă, alcătuite din rapoarte ale lui Vitlimescu către Secretariat, din jalbe ale Jidovilor cărora nu vrea să le sloboadă cărțile, atât către Postelnicie cât și către consuli Austriei și Rusiei, și de note ale acestora sprijinind reclamațiunile supușilor lor. Ele se cam aseamănă toate, arătându-ne șiretlic și rea credință pentru a eluda dispozițiunile censurii din partea Jidovilor, iar din partea censorului un spirit de persecuțiune ce nu se poate tăgădui. El împinge zelul până la oprirea pe stradă a Evreilor pe cari îi întâlnește purtând câte o carte în mână, și, când ei i se opun, incidentul degenează în bătălie.

Un raport al lui către Postelnicie, din 11 August 1852, ne povestește cum niște Evrei i-au smuls cu putere din mâni niște cărți ce el le confiscase dela un Evreu legător de cărți, pe care-l întâlnește

(1) Vezi Apendice

pe ulița Sfântului Spiridon. Din acelaș raport mai rezultă că Evreii nu mai aveau, la 1852, nici o librărie statornică în Iași și că de multă vreme nu mai sosise prin carvarșară nici o ladă cu cărți evreești «și cum, după mulțimea lor li trebuie cărți, nu-i îndoeală!», Vitlimescu conchide că Jidovii aduc cărțile pe furiș în țară și presupune că «le poartă noaptea pe la case de vânzare și câte odată și ziua la dosuri sau prin desimea lor, pe lângă sinagoga din Târgul Cucului».

Bine înțeles că censorul cere dela Postelnicie pedepsirea Jidovilor cari au cutezat să se opună lui și aspre măsuri spre privegherea celorlalți, «câci în altfeliu voiu fi silit de acum înainte a privi pe Jidovi cum vând cărți hulitoare religiei creștinești în public și să tac!!!» Se înțelege că Postelnicia, față cu această grozavă primejdie, se grăbește să sloboadă porunci și să scrie adrese în toate părțile pentru a stavili circularea cărților evreești neînvoite.

Însă acest conflict cu Jidovii îndârjise pe Vitlimescu și mai cumplit împotriva lor și, zece zile mai târziu, el descoperiă într-o sinagogă jidovească din ulița Sfântului Spiridon, o mulțime de cărți nouă, netrecute prin țenzură, dintre cari cea mai mare parte sunt de acele oprite de a țirculă în țară și celelalte sunt încă necunoscută țenzurii». Se descoperi că acele cărți fusese aduse dela Fălțiceni, unde ele se aduceau din străinătate cu prilejul iarmarocului de acolo, deși în fiecare an se scrieă Ispravnicului să fie cu priveghere spre a nu îngădui aducerea lor.

În anul următor, 1853, pe timpul ocupațiunii rusești, sosise o ladă cu cărți evreești pentru niște Evrei supuși rusești. Vitlimescu le declară de «potrivnice regulilor censurii» și refuză să le sloboadă. Consulatul rusesc, după stăruința Evreilor, arată Postelnicieii că opunerea lui Vitlimescu la slobozirea cărților nu este întemeiată, deoarece circularea acelor cărți în Rusia este învoită de censura rusească. Postelnicul, punând pe această notă rezoluție ca cărțile să se sloboadă, Vitlimescu, într'un lung raport, arată că unele din acele cărți sunt învoite a țirculă în unele din Guberniile Rusiei, când altele nu sunt învoite decât cu condiție de a se scoate din ele file întregi. «Iar cât pentru feliul a unora din acele cărți, eu după știința ce am de limba evreească și după curățenia cugătelui, fără nici o șfială le declar de vătămătoare și de desfăimătoare atât religiei ortodoxe cât și Imperiei rusești. Și de nu va fi de ajuns încredințarea mea într'u aceasta, se poate ridica toată îndoirea prin cercetare de către o comisie nepărtinitoare, precum de pildă Presființia Sa Episcopul Scriban, Reverenția Sa Alexandru I.

Berens, misionarul englez, și D. Birman, un prozelit protestant și neguțator bătrân, și dovedindu-se arătările mele neadevărate, sunt gata a mă supune osândeii». Apoi după ce arată că «unele din ținuturile cărți sunt lovitoare și în dignitatea nației, religiei și Guvernului otoman, dacă Secretariatul stăruiește a împlini cercetarea Consulatului fără mai departe cercetare, cu lacrimi îl rog să binevoască, ca șef țenzurii, de a slobozi deadreptul ținuturile cărți, fără de a mă îndatori, în cazul de față, la o conclucrare ce, ca creștin, mă asuprește în cuget și-mi aduce o adâncă măhnire sufletului meu».

Nu se vede nici o rezoluție pusă pe acest raport, dar este sigur că Postelnicul n'a supus cărțile confiscate la cercetarea comisiei propusă de Vitlimescu. Cărțile vor fi fost slobozite, cu sau fără conclucrarea nenorocitului censor, conform dorinței atotputernicului Consulat.

Comunitatea evreească din Iași a voit atunci să profite de această întunecare a trecerii lui Vitlimescu, spre a-i da o lovitură în urma căreia să fie scăpăta de nesuferitul lui amestec. Ea dădu Sfatului Ocârmuitor o lungă și virulentă jalbă împotriva censorului.

Această jalbă, așternută dealtmintrelea într'o limbă pe cât de necorectă pe atât de puțin clară, începe prin a arăta că «toate națiile viefuitoare în acest Prințipat au fost *tolereite* și sprijinite cu apărarea guvernială în neatingere nu numai a religiei . . . dar și chiar drepturile firești a societăților pe rezonate întreprinderi și primite urmări». Apoi urmează zicând că «nația evreească ce cu atâta indiferență își păstră dogmele religiei în neatingere . . . se vede bântuită, maltratată și calomniată prin singura făptuire a unui rău cugetător, anume Stolnicul Vitlimescu. Acest Vitlimescu, venit la credința răsăriteană din a noastră, evreească, căutând prin toate chipurile cele mai înjosoare a se deosebi anonimul de caracter ce-l însușește . . .» Cărțile confiscate, urmează ei, sunt cărți învoite de censura rusească, atât de severă, și Vitlimescu, care nici nu știe limba evreească, le-a declarat neiertate de censură numai ca să le facă rău, cum a mai vrut dealtmintrelea să le mai facă și la alte prilejuri. «De pildă când a văzut că cu enfluenția sa nu poate înrâuri în acest Prințipat a ne ponegri și a ne aruncă în ura Guvernului, și-au întins a sa cutezare, precum ne-am înștiințat, mai departe, arătând Inaltei a Porții Impărății că noi ne-am fi rugând în școlile noastre pentru neizbutirea Inaltei Porți la înțeleptele sale planuri . . .»

În După ce mai arată că Stolnicul Vitlimescu smulge cărțile din

mânile trecătorilor, jăluitoii roagă pe Sfat «să se milostivească asupra existenței noastre până acum atât de pașnică și să ne scutească de mai departe arbitrarități... scutindu-ne de înrăurirea sa în toată relația cu religia noastră și cu noi».

Lovitura comunității evreiești fu pe punctul de a izbuti. Jalba eră iscălită de bancheri bogați, printre cari vestitul Leiba Kahane, oameni cu trecere, cari aveau în lăzile lor iscăliturile multor boieri. Prin rude, prieteni și clienți de ai membrilor Sfatului, ei știură să convingă pe aceștia că Vitlimescu eră un feliu de nebun fanatic, care legându-se în zadar de Evrei, da loc la neconținute turburări și nemulțămiri. Cererea comunității mai fiind probabil sprijinită și de Consulatul rusesc, Sfatul hotărî a «depărta pe numitul fără mai multă prelungire și a alege pe altul în locu-i, ca să răspundă la misia sa în mărginire numai a datoriei sale.»

Vitlimescu și-ar fi pierdut fără îndoială postul, dacă nu ar fi intervenit în favorul său șeful sub care fusese pus, la înființarea în-sărcinării sale la 1843, Arhiereul Filaret (Scriban) Stavreopoleos. Pe acest arhiereu nu l-am văzut figurând pe nici una din numeroasele hârtii relative la lucrările lui Vitlimescu și este probabil că amestecul lui în lucrările censorului nu va fi avut ființă de fapt. Totuș el pare a fi rămas un binevoitor al convertitului. Indată ce auzi despre încheierea hotărînd destituirea lui Vitlimescu și înlocuirea sa prin altă persoană, vedem pe Arhiereul Filaret adresându-se Sfatului Cârmuitor pentru a-i declara că Vitlimescu, care dela 1843 fusese dat sub direcția lui, «și-au împlinit datoriile cu sfințenie, dar și cu neadormită priveghere au apărut de înriurirea molipsitoare ce de câtva timp au început a se ivi din partea nației evreiești... Firește au trebuit să ațâțe ura ei asupra D-sale țenzorului și cu atâta mai vârtos, văzând că sub privegherea D-sale nu poate să-vârși o abuzivă țirculare a materiilor religioase cu aceeaș neîngrădită slobozenie cu care ea au inundat comerțul și industria acestui hristianesc popor». Arhiereul declară că Vitlimescu a lucrat numai «ca un subordonat» al său. «Deci fiindcă o asemenea urmare mă privește și dupre forme și dupre legi, de aceea, cu tot respectul, eu îndrăznesc a-l ruga, pe de o parte ca să binevoască a păsuî rostirea sentinței sale până ce i se vor supune lămuririle cuvenite, iar pe de alta a nu lipsi pe iscălitul de cursul lucrărilor unui asemenea obiect care îl privește oficial și religios.»

Nu putem ști dacă a ajuns această intervenire a Arhiereului Filaret Scriban sau dacă Vitlimescu a avut recurs, spre a fi mănținut,

și la intervenirea altor protectori ai săi: fapt este că el a fost ținut în postul de cenzor al cărților evrești. Il vedem funcționând în asemenea calitate în tot timpul Domniei lui Grigore Ghyka și urmând goana lui împotriva cărților evrești neînvoite cu aceeași aprindere și același zel de sectar. Despre publicațiile lui în limba română am vorbit în paragrafele precedente, el a mai scris și tipărit însă, la 1855, și o broșură în limba evrească, intitulată *Dovezi din Sfânta Scriptură că Messia a venit de mult și că Isus Nazarineanul este Messia*, precum și, tot la 1855, o metodă «menită ca Israelitenii să învețe singuri românește».

Zelul pătimăș cu care urmăria cărțile evrești îl făcu să intre în conflict și cu creștinii. Astfel îl vedem denunțând, la Martie 1855, pe Teodor Codrescu și asociații acestuia, proprietarii tipografiei Buciumului Român, pentru tipărirea unei cărți evrești, neînvoită de cenzură și conținând «huli» împotriva religiei creștine. Codrescu însă se prezintă Secretariatului cu manuscrisul care purtă autorizația de publicare, dată de Postelnicie la 7 Maiu 1854.

Postelnicul (1), indignat de lipsa de temei a acuzației lui Vitlimescu, îi arată în termenii cei mai aspri nemulțămirea sa prin rezoluția pusă pe întâmpinarea lui Codrescu:

«Să va face D. Căminarului luare aminte, pentru că au cercat a abuză de încrederea ce i-au dat Secretariatul raportând lucruri neadevărate, încât au pus pe Secretariat în dreptate de a nu-i mai da pe viitorime nici o crezare. Pentru aceasta se recomandă totodată D. Directorului Caștileriei ca de acum înainte să nu mai primească înscrisuri a Dumisale Căminariului Vitlimescu, cari nu vor fi sprijinite cu dovezi.»

În urma acestei rezoluții a Postelnicului, rapoartele lui Vitlimescu, până atunci atât de numeroase, se fac rari de tot (2).

(1) Beizadea C. Ghyka, fiul Domnitorului.

(2) Vitlimescu după suprimarea censurii s'a ocupat cu creșterea viermilor de mătasă și mai ales cu producerea sămintii lor. El a murit în chip tragic, de turbare, în urma mușcării unui câne.

Logofeția Mare a Dreptății și Cavaler
 Marele Logofăt al Dreptății și Cavaler
 (Nedescrisibil)

ACTE.

1.

Cărțile aduse din Rosia, 1834, Iunie 14.

- 1327 Ciasloave proaste bune pentru închinăciunea de sară și dimineată
- 260 Psaltiri.
- 252 Biblii.
- 342 Cărți de cetit la sărbători.
- 140 Talmude.
- 150 Cărți de Dumineca mare și de cuști.
- 379 Povătuiri de ținerea legii.
- 45 Cărți de pocăință.
- 10 Mișna.
- 26 Luhare Istorii.
- 2931
- 4 legături nelegate și de tot felul de istorii.

Aceste cărți de sus le-am adus din Rosia dila Gubernia de Jitomir, care sunt protocolate de censor.

Aron Goldenberg.

Ich hab dize Bicher alle ginumen.

Aron Goldenberg.

(Dos. Censurii la Acad. Rom., III, 1, f, 258.)

2.

Logofeția Mare a Dreptății.

No. 4535 1844 Iunie 29 zile.

Cinstitului Secretariat de Stat.

Fiind că Pre Înălțatul Domn, prin rezoluția din 14 a curgătoarei luni, pusă pe anafora Logofeției, au binevoit a îneuviința ca în colecția deslegărilor atingătoare de ramul judecătoresc care s'au dat în tipar, să se adauge

și jurământul ce se va cuveni a se da Evreilor când locurile judecătorești ar găsi de neapărat o asemenea măsură, și fiindcă asemenea jurământ se cuvine a fi cercetat de către fețe cu știința limbii evreești, pentru ca cuvintele acele în limba evreească să fie întocmai precum se cuvine. Pentru aceea Logofeția, alăturând către aceasta acelaș jurământ, cu cinste poștește pe Secretariatul de Stat să binevoască a însărcină pe cine se cuvine să-l cerceteze și îndreptându-l în toată a lui cuprindere să-l întoarcă Logofeției în cât se va putea mai degrabă, pentru că tipăritul se împiedică numai în această așteptare.

Marele Logofăt al Dreptății și Cavaler.
(Nedescifrabil)

Rezoluție.

Indată să se scrie Dumisale Vitlimescu, censorul evreec, ca fără cât de puțină prelungire, înțelegându-se cu Dumnealui Banul Hermeziu, să pășească în lucrarea aici cuprinsă, după care apoi să raportuească Secretariatului alăturând și îndreptarea ce va face talmăcirii aceluși jurământ.

(Ibid., I, 1, f. 247.)

3.

Ponturile în ce chip trebuie ca să jure un Jidov carele nu arată adevărul.

Voind a merge un Jidov spre a săvârși un jurământ pe carele poate fi crezut, trebuie întâiu să meargă la apă să se scalde, față fiind și femeia lui. Iară Jidovului jurător să i se taie unghiile dela mâni și dela picioare, apoi să meargă la școală curat și să-l îmbrace cu cămeșa cea de moarte, care se numește evreește *chellet* și să pue *taleș* în cap, adică felon și legăturile *tefilim* să pue pe mâna stângă și pe frunte și cartea zece porunci să iea în mână și dulapul unde stau acele zece porunci să steie deschis. Acest jurământ să se facă Luni și să aprindă lumânare de ceară neagră atât pentru dânsul cât și pentru copiii câți va avea jurătorul. Și să culce jurătorul pe năsălia (care se chiamă jidovește *Lei*) cu fața în sus, dis de dimineață, pe nemâncate și unul din Jidovi să trâmbițeze în trâmbița lor, întâiu odată, al doilea de trei ori și al treilea de șapte ori și din trâmbița să iasă glas de șapte ori și lumânarea să o ție în mână și sculnicul deasupra jurătorului, și hahamul să zică aceste cuvinte ce sunt scrise evreește și acel jurător să zică după haham aceste cuvinte și jurătorul să pue două degete pe acea carte unde sunt scrise aceste cuvinte jidovești:

Urmează 15 cuvinte evreești cu observația: «Aceste cuvinte sunt a se zice și de haham și de jurător numai odată»:

Apoi urmează alte 5 cuvinte evreești cu observația:

«Aceste se zic de trei ori».

Apoi urmează iar 15 cuvinte cu observația:

«Aceste a se zice de șapte ori».

Intocmai de pe copia jurământului înfășoșat de jeluitor.

(Ibid., I, 1, f. 248.)

4.

Către cinstitul Secretariat de Stat. Dela censorul cărților germane.

Raport.

Potrivit poroncii cinstitului Secretariat de Stat sub No. 1480, jos iscălitul censurând un uvraj în două tomuri în limba germană, sub titlul: *Jidovi furi vicieni în Germania, adresul, mesleșugul și limba lor*, lucrat de un am-ploiat a criminalului în Rigatul Prusiei, anume A. A. Tile și tipărit în Berlin la 1841 și 1843. (Pe care uvraj l-au adus un neguțitor Adolf Volf, având neapărată trebuință de el în un proșes ce are aici cu niște neguțitori jidovi prusieni ce figurează într'insul.) Și văzând că, deși cuprinderea lui este foarte interesantă și folositoare tuturor staturilor, dar precum și însuș autorul zice în Inainte cuvântarea sa din al doilea tom:

«Acest al doilea tom și al treile va ieși la anul viitor, sunt mult mai de preferat decât tomul întâiu numai pentru trebuința Dregătoriei; de aceea scoposul meu nu este ca să fie așezate în biblioteci și vânzarea lor să fie slobodă; pentru care și poftesc pe dumnealor librării de a fi cu privighere». Am socotit de datorie și de cuviință, ca pe lângă traducerea descrierii persoanelor pomenite în citata poroncă, adică Volf Berenț, Anhal, Știucart, și Baer, a traduce și un deosebit memuar și un extract de niște descrieri ce s'ar putea socoti secrete (?) și folositoare spre a se putea lua măsuri cuvenite. Pe carile odată cu acesta le supun cinstitului Secretariat de Stat, cerând deslegare ce urmează să se păzească cu aceste cărți. Tot odată îndrăznesc a aminti cinstitului Secretariat de Stat, că așa precum aceasta slujește de dovadă acum a folosului și a neapăratei trebuinți de censura germană în țară și de multe ori s'au întâmplat că la vama de aici au fost o mulțime de cărți germane și s'au slobozit fără să fie censurate de mine, apoi pentru ca la astfel de întâmplare răspunderea să cadă asupra mi care port sarcina de censor în limba aceasta, cu supunere îl rog să binevoească a pune la

cale ca cărțile germane și cele evreiești ce vor veni să intre în țară, vama să nu le poată slobozi fără a nimăruia altul învoire, decât numai cât a mea.

Villimescu.

No. 17. 1845 Iunie 26.

Pe acest raport Postelnicul pune rezoluția următoare:

Iunie 17.

Spre îndestularea cererii Agiei, să i se împărtășeze în copiiie tălmăcirile alăturate pe lângă acest raport spre a-i sluji la prilej de trebuință și de povățuire în asemenea cazuri. Fiind însă că aceste cărți pomenite aici sunt de multă trebuință pentru partea polițienească, să se tălmăcească în dialectul român ca apoi să se poată încredința locului competent. Iar spre îndeplinirea științelor ce cuprind aceste cărți, să va face poftire c. Consulat ca să aducă din Prusia și al treilea tom din acest uvraj.

Tot odată spre a se feri împrăștierea prin țară a cărților în limba nemțască fără cuvenita censurare, precum Dumnealui Vitlimescu arată prin acest raport că s'ar fi urmat, să se poarte la Carvasară ca cărțile în dialectul german și jidovesc să nu le sloboadă decât prin înscrisurile ce ar primi dela Dumnealui Vitlimescu, censorul acestor limbi.

Macrocordat.

(*Ibid.*, I, 2, f. 23.)

5.

Memuar.

Autorul uvrajului fiind mădular al Comisiei deputaților criminalicești înființată în Prusia la 1831, pentru descoperirea Jidovilor furi vicleni, și cunoscând la această ocazie mărimea folosului obștesc dacă vor fi vii dovezi și știință pentru a cunoaște pe acei făcători de rele cari răpesc binele fraților lor ce și-au adunat cu multă muncă și sudoare; apoi cu sprijinirea Guvernului, a Ministeriei de Justiție și acelei din Lăuntru și a Poliției, pe de o parte au cules din acturile aflate prin tribunaluri încă dela 1793 și dela 1811 — 14 și 15, precum și din corespondențele tuturor dregătorilor criminalicești din Germania și pe de alta din rezultatul cel bun a însărcinării sale, au alcătuit — acest uvraj, carele cuprinde despre Jidovi furi vicleni în Germania, în număr de câteva mii de persoane, dintre cari cea mai mare parte s'au ivit acum de vreo 20 ani și anume: tomul întâiu arată făptuirea acestor furi vicleni, descoperirea ce s'au făcut la cercetarea lor și lexiconul

limbii lor; al doile și al treile tom (cari încă n'au ajuns aici) biografia furilor, fizionomia, speculația lor, furțișagurile făcute și pedepsele ce au suferit preste tot locul.

O nespusă osteneală costise aflarea adevăratelor relații a tuturor acestor îndărătnici și vicleni făcători de rele, cuprinși în această cercetare despre care dovedesc corespondențiile de 12 tomuri.

Acești furi vicleni, zice autorul, au mai multe bande și fiecare bandă are șeful ei. Ei mai înainte prădau pe drumuri și făceau feliurite daune. La anul 1811, s'au ars la Berlin Luiza Deliț și, la 1814, tot acolo, s'au tăiet capul lui Carl cel Frumos, carii amândoi, ca șefii furilor, îndemnase pe ceilalți cu unelte, adică cu lumânări făcute din untura copiilor născuți fără vreme (pentru care sfârșit aveă anume femei) și fripți, cu scop ca cu aceste lumânări aprinse umblând noaptea prin casele oamenilor când dorm, nu se pot trezi, și atunci furul poate să facă ce vrea. După aceea furii mai țivilizindu-se au deprins meseria lor cu felurite chipuri viclene. Unii dintrînșii se fac șpioni și umblă, sub tot feliul de mască, ca să afle locul unde ar fi ceva de furat, după care aceștii atunci ca șefi pot să poruncească celorlalți la cele trebuitoare. La asemenea făptuiri au ei toate uneltele trebuincioase, precum trăsuri, cai, cari trebuie să rămâie afară din târgul acela unde au mers să prade, multe și felurite chei și fieruri grele pentru a deschide ori și ce broască, lăcată și ușa, precum aceste sunt desenate la fețele 75, 76, 77, 78 și 79. Acea desenată pe fața cea de pe urmă, când furii vor s'o facă, propun lăcătușului c'ar fi o mașină sau un mehanism și în urmă îl taie ei singuri în bucăți, căpătând apoi din fiecare bucată o cheie de furat, asemenea au scăpărătoare, lumânări, frângerii și altele.

Pe lângă aceste se mai povățuese de o mulțime de reguli ce trebuie să se urmeze la felurite împrejurări de furțișaguri. Când se duc la furat umblă desculți sau în colțuni, fie carele are o parte din uneltele trebuitoare și unii dintrînșii privighează prin toate părțile ca să poată face cunoscut celorlalți, ce s'au vârit undeva ca să fure, când vine straja, păzitorul sau alt cineva. Intrând undevă cu ajutorul cheilor, trebuie îndată a strânge aceste bine, ca la întâmplare de se va prinde să poată zice: trecând pe acolo și văzând ușa deschisă au intrat în lăuntru, însă fără vreun gând rău sau socotia că este cutare acolo sau multe de asemenea.

Banda aceasta se cuprinde de fel de fel de furi cu deosebite numiri în limba lor: unii fură din buzunările oamenilor pe la teatru, iarmaroace, hramuri bisericesti și la alte adunări de oameni. Iarmaroacele de cai sunt la dânșii cele mai însemnate piețe de adunat, fiind siguri că cumpărătorii cailor au totdeauna banii la sine; alții cultivatează furțișagurile lor la iarmaroace de mărfuri prin dugheni. Aici unul se propune de neguțitor și cere să i

se arăte felurite mărfuri și în vremea vorbirii sale celălalt sau ceilalți fură ce pot; unii iarăș fură cu chipul zaraflăcului la care întrebuintează iuțeala mânilor și alte multe viclenii. O samă se vără în casele oamenilor în zori de zi, când toți dorm bine, dându-le bună dimineață mai întâiu și dacă văd că nu li se răspunde, care și este semnul favorit, se apucă de meseria lor; unii sunt carii cu felurite chipuri viclene fură lăzile și giamandanurile legate dinapoiul trăsurilor la voiajuri, alții pradă prin chipuri înșelătoare, adică vând marfă mincinoasă în loc de adevărată, precum mai jos se va arăta, dintre cari unii ca boeangiii sunt și spioni. Unii neputându-și închipui mijlocul de a se vări la locul unde au a pradă, se propune unul de drumetș și se roagă a fi primit peste noapte în gazdă, unde când toți dorm bine, deschide ușile sau fereștile și intră tovarășii lui și pradă; în sfârșit mai au acești furi vicleni nenumărate chipuri ca să răpească binele aproapelui lor și în atâta sunt practisiți în vicleniile lor, încât Polițaiul cu greu poate să afle ale lor împrejurări. Pentru corespondențele lor când sunt arestuiți întrebuintează hârtie boțită și socotită de fiecarele de târfălog; în locul cernei întrebuintează sânge, pe care-l scot de desuptul pielei cu un bold sau cu altă cevă și în loc de condeiu se slujesc cu o surică. Afară de limba lor care, cu lexiconul alfabetic, este însemnată la sfârșitul tomului întâiu, mai au și niște semne cu cari se înțeleg între ei și nimene nu se pricepe.

În iscusința vicleșugului se vede furii jidovi a fi mult mai practisiți decât furii creștini, precum se și vede că între acei dintâi sunt unii cari au deprins meseria aceasta din tinerețile lor și au ajuns a fi furi până la vârstă de 68—70 ani, când la acești din urmă (la creștini) nici de cum s'au aflat. De câțiva ani s'au înființat sub acești furi vicleni un nou ram de industrie, cu carele fac mare speculație. Ei călătoresc câte trei sau patru prin provinciile depărtate, unde vând pe cel mai mare preț și sub nume de cea mai fină pânză de ață, o materie de bumbac de tot proastă și neînsemnată numită șarting (shirting), întrebuintând la aceasta următorul chip viclean: unul își dă un nume de călător sau de un neguțitor dela o fabrică arsă, sau care au făcut bancorut sau că este singur fabricant, și că trece numai pe acolo ducându-se în cutare loc, din care pricină vroeste să vândă ieften cea mai fină marfă. În vremea vorbirii vine al doilea și al treilea și atunci tustrei știu a întrebuintă tot felul de oglindiri, dărdăind atâta cumpărătorului, până se înșală și plătește însășit cea mai rea materie cu socotință c'au cumpărat cea mai fină pânză. Sau în sfârșit întrebuintează următorul chip: înfășosând cumpărătorului vreo câteva articole de marfă bună, însă foarte puține din fiecare, și sub cuvânt că vroește de pildă să se ducă în Rosia, unde nu poate să treacă acest felu de marfă, o vinde întru adevăr foarte ieften, de pildă un lucru ce și cumpărătorul știe că costisește două carboave, il dă în șase

lei, sau o materie de 30 lei cotul, vinde cu opt lei cotul, și aceasta o face numai ca să biruească părerea lui și în sfârșit, după ce vede că cumpărătorul este încredințat că toate sunt foarte ieftene, scoate o bucată de pânză ce se numește șarting, care este foarte subțire, însă de bumbac și spre dovedirea viclesugului scoate o ață dintr'însa, pe care ață o trece cu răpegiune pe dedesubtul unghiei unui deget unde este pregătit ceară de mai înainte, ca prin aceasta să se întărească și să nu se cunoască de este de bumbac, zicând cumpărătorului că asemenea pânză costisește pe loc 40 sau 50 galbeni bucată și el o dă cu 25 sau 30 galbeni, (în vreme ce aceea costă numai 7 sau 8 taleri). Cumpărătorul care vede că toate cari au cumpărat până acum au fost ieftine, cumpără și aceasta.

Deși pe lângă biografia căpiteniilor furilor vicleni, însemnați în al doilea și al treilea tom, sunt și o mulțime lăaturalnici, tovarășii lor, dar totuș numărul lor nu este încă îndeplinit, căci mai sunt mulți neprevăzuți în aceste uvrajuri, făgăduindu-se că îndată cum se va descoperi vreunul sau mai mulți, se vor publica prin foi numite Steckbrief. Aceștii îndemnează pe cei dinții cu pasaporturi mincinoase sau adevărate, cumpără dela dânsii mărfuri sau lucruri furate și împrumută la nevoie și alte multe de asemenea, cari numai cu traducerea acestor cărți se va putea mai bine lămurii.

Villimescu.

No. 17. 1845 Iunie 25.

(Ibid., I, 2, f. 27.)

6.

No. 2439.

Spre răspuns la nota cu No. 1590, atingătoare de sosirea știutelor două tomuri de cărți supt titlul: *Jidovii furi vicleni în Germania*, prin care notă se și cere mijlocirea acestui General Consulat pentru trimiterea tomului al III-lea, jos iscălitul cu cinste căzută împărtășește că mai bine ar fi ca cinstitul Secretariat de Stat să binevoască a se adresa către librariul N. Vingarș la Cernăuți, de unde îndată va putea primi tomul cerșut fără prelungire.

Iași, 1845 Iulie 5.

Crăiesc prusesc Sfetnic de Taină a Justiției și General Consul în Moldavia și Valahia.

Neigebauer.

Către cinstitul Secretariat de Stat.

Rezoluție.

Să se poștească pe c. c. Agenție a cere ca să binevoască a aduce dela Cernăuți, pe socoteala cărmuirii, un trup de această carte.

(Ibid., I, 2, f. 31.)

N. Mavrocordat.

La C. C. Agenție.
No. 1767 1845. Iulie 12.

Fiind neapărată trebuința de uvrajul intitulat: *Jidovii furi vicleni în Germania, adresa și meșteșugul lor*, jos iscălitul, după știința ce am luat că acest uvraj se poate găsi la librăria Vingarș din Cernăuți, cu cinste poștește pe C. C. Agenție ca să binevoască a face închipuire de a se lua dela pomenitul librăru uvrajul acesta și să se trimită Secretariatului de Stat, însemnând și prețul lui spre a se plăti.

(Ibid., I, 2, f. 33.)

8.

Cînstului Secretariat de Stat,
Tensorul cărților evrești.

Raport.

Potrivit rezoluției cînstului Secretariat de Stat, pusă pe raportul Părcălabiei Galații cu No. 7771, din 14 Dechemvrie a anului trecut, cercetând acele șase eczemplare în dialectul evreesc trimise aice de către acea Părcălabie pe lângă țitatul său raport, cu căzut respect, dimpreună cu acesta, supun Cînstului Secretariat de Stat frazurile ce încontra dispozițiilor tenzorii le-am aflat în fiecare esemplariu, pe care anume filă și față, cu adăugire înse că uvrajul intitulat *Zohar* este în 5 tomuri și aice s'au trimis numai unul.

No. 26. 1846 Februarie 2.

(Ibid., V, 1, f. 176.)

9.

Cînst Impărătescului Rosienescului Consulat din Moldova.
Dela supusul rosienesc Jădovul Strul Abramovici Bak.

Jalubă.

Aflându-mă în Țarei turcești în târgu Erusalim, cu pasaportul luându-mi dela Guvernatorul din Jitomir și din prilejul ei sunt rănit, m'am zabăvit

până acum; şi chind am fost silit a mă pornesc în Rosii, însă neavând de cheltuele am fost silit a luă un transport cărţi evreeşti ce numit *Zohară* pentru a le trece în Rosia, a căroră tipar este ertat de cătră comitetul ȝensuri Rosienesc, viindu-mi în Rosii am aflat ştiinţă că, după poronca cea nouă din anul 1846, s'au pus poşlină carea nu m'au venit la socoteală, pentru aceia am rugat aice în târgul Eşii pozvoloniei a le vinde aice în oraş, şi pe temeiul pozvoloniei, Comitetul Rosienesc tăt în acest . . . , acest ȝensor n'au oprit vânzarea, di care eu, după al său pozvolonia, am şi venit în acest tîrg cu aceştii cărţi tomul ăntăiu, viindu-mi a doua pe tamojni de Galaţi cu cealaltî cărţi, adică tomul al 2-le şi al 3-le, însă tamojna nu mă o lăsat a le introduce în Moldavii fără poronca a pomănitului ȝenzori, am fost silit a trimeti pe fiul meu cătră dînsu pentru aflarea de ce feliu pricină nu mă lasă a intră cu cărţi în Prinȝipat, deci pomenitul cu ce chip de vicleşug au luat dela fiul meu 10 carboave dată de un Jădov din acest tîrg şi anume credinciosul Dumnealui neguȝitorului Leiba Kahana; pentru pe de o parte au scris cu fiul meu către tamojnă pentru slobozirea acestii cărţi, iar pe de altă parte in taină au scris pentru ca să oprească şi fiind m'am văzut întru aşă feliu de nenorocire, am fost silit a le face tranzită; la urmă viindu-mi în târgu Eşii, ne am înmărginit în de noi ca să am voie a le introduce şi a le vinde pe lăcuitori din acest târg, însă nefiind toţi gată, le-am dat legatorului de cărţi tomul al 3-le pentru de a le legă, dar fiind pomănitul au aflat în ce loc ele se află, mergând cu de a-săla şi le-au luat 22 cărţi. . . Deci plecat rog pe cinstitul Consulat, precum mă aflu sărac bătrân şi rănit şi acum intrându-mă fără veste întru astfel de nenorocire, însă fără vreo vinovăȝie din parte-mi, care prepun că acest ȝenzor n'ar fi ştiind limba evrească, mai bine decât ȝenzori aprobaţi în Rosia, ca să poată opri aceea ci ceialaltî o slobozit, din care pentru mai bună credinţă predstovlisăsc prin aceasta o carte asemenea tipărită în Rossia. Prin urmare rog pe cinstit Consulat a face puneri la cale pentru slobozirea cărȝilor căt şi pentru înapoire 10 carboave ci ni-au luat, i cheltuiielele făcute până la Galaţi cu omul ce am trimis. Di cari am cînste a îngădui milostivă rezoluȝie.

Israel Bak.

(Ibid., V, 1, f. 82.)

10.

Nota Consulatului rusesc din Iaşi, N. 5368 din 9 Decemvrie 1847, către Pöstelnicia Moldovei.

Supusul rosienesc, Jidovul Srul Abramovici Bak au intrat cu jalubă arătând că cărȝile evreeşti ce are aduse din Turchia, după ȝenzura ce le-au

făcut D. Mihail Vitlimesco s'au slobozit din Galați, iar că aducându-le în Eși el le-au luat în casa sa și nici până acum nu le-au înapoit. Trimițând aicea jalubă a supusului rosienesc Bak, Consulatul poștește pe Postelnicie să îndatorească pe D. Vitlimesco a înapoi jăluitarului arătatele cărți, înștiințând despre rezultat.

(Iscălitură nedescifrabilă).

Rezoluția Secretarului de Stat.

Dumnealui Pitariul Vitlimescu va docladarisi fără nici o întârziere pentru împrejurările acestor cărți spre a se înaintă ce mai departe lucrare.

(Ibid., V, 1, f. 81.)

11.

Cinstitului Secretariat de Stat.

Dela țenzorul cărților evrești.

Raport.

Părcălăbia de Galați, prin un raport al său cu No. 7771, din 14 Dechemvrie anul trecut 1845, arătând cinstitului Secretariat că un Jidov, Solomon David, au adus în portul acei politii șasă lăzi cu cărți evrești tipărite la Ierusalim, pe care le-au oprit în păstrarea sa, i-au trimes dintrînsele câte un exemplar de fiecare ladă. Pe asemenea cărți, cinstitul Secretariat împărțându-mi-le, le-am cercetat și le-am aflat cu totul împotriva dispozițiilor țenzurii și defăimătoare religiei creștinești, precum pe lângă raportul meu cu No. 26, din 2 Fevruarie 1846, am alăturat întocmai traducere de frazurile hulitoare aflate întrînsele și anume pe ce filă și față. In urmarea unei asemenea raportatii, cinstitul Secretariat, prin poronca supt No. 332, au îndatorirea Părcălăbiei ca să nu îngădue intrarea cărților în Principat, ci să le trimată de unde le-au adus. Dupre care se și vede că Părcălăbia, supt No. 1040 din 14 Fevruarie 1846, raportuește cinstitului Secretariat că prin direcția carantinei le-au și depărtat de acolo. Cu toate aceste, la August trecut, s'au înfătoșat un Jidov ce se poreclește Bak, arătând că el ar fi proprietarul Tipografiei din Ierusalim și totodată au cerut voie ca să aducă cărțile pomenite mai sus în Capitalie.

Înțelegând vicleșugul Jidovului, i-am zis ca să aducă vreun exemplar ca să-l văd și fără întârziere mi-au și adus unul din ele, în trei tomuri, pe care, dinpreună c'un raport supt No. 37, le-am supus cinstitului Secretariat, și cinstit Secretariatul le-au pecetluit și, cu poroncile supt No. 1774

și 1775, le-au trimis Părcălăbiei de Galați de a le da peste hotar precum și mai înainte poroncise.

Acum, în zilele trecute, am aflat că numitul Ștrul Bak ar fi uneltit felu-rite chipuri și au introdus zisele de mai sus cărți în Prințipat și le-au și adus în Capitalie. Dupre datoria me, cercetând, am și aflat, la un Jidov legător de cărți ce șede pe Podul Vechiu, un pachet de acele cărți intitulate *Zohar*, deslegate și trei legate, date lui de cătră numitul Bak să le lege. Pe aceste rădicându-le și pecetluindu-le, le-am adus la cântăleria cinstitului Secretariat de Stat unde se și află până ce se va regularisi cu ele cele de cuviință, în privirea mai ales că toate acele cărți sunt numai exemplare din tomul al treilea a uvrajului zis, încât apoi se înțelege că și exemplare din tomul întâiu și al doilea, trebuie să se fi aflând în dispoziția Jidovului, neșcoase încă la iveală și pândește numai prilej, precum am înțăles, a le înprăștie între Jidovi. Niște asămine înprejurări gios iscălitul le supune spre împlinirea rezoluției cinstitului Secretariat, pusă pe nota Consulatului Rusienesc din 9 a curgătoarei, cu No. 5369, și după care înpregiurări Jidovul s'au socotit în dreptate a se jălui Consulatului și tot odată a-și arată și neadevărul că eu i-aș fi luat întâiu, de a căruia neadevărată prihană cred că mă va scuti cinstitul Secretariat, luând aminte la împlinirea cu sfințenie a datoriei mele, căci dacă, după propunerea Jidovului, are loc mita, nici odată nu putea fi trădate cărțile și încă cu prescriere de înpregiurări îngrăditoarelor de a țirculă în acest Prințipat.

Villimescu.

No. 44.

1847 Dechemvrie 13.

Rezoluția Secretariatului de Stat.

Dechemvrie, 13. D-lui Pitariul Vitlimescu va alcătui fără zăbavă o listă de toate cărțile evreești pe care le-au cercetat de când este rânduit țenzor pentru aceste cărți și le-au găsit în potriva regulilor țenzurii și o va supune odată cu acest raport.

(Ibid., V, 1, f. 85.)

12.

No. 13.

Doclad.

1847. Dechemvrie 17 No. 45.

Spre împlinirea rezoluției cinstitului Secretariat de Stat, pusă pe raportul meu subt No. 44, din 13 a curgătoarei, cu cuvenitul respect alăturez pe lângă

acesta lista cărților evreești care au trecut prin țenzura me și le-am aflat împotriva tuturor dispozițiilor țenzurii.

Vitlimescu.

Rezoluția Secretarului de Stat.

Ghenar 5.

Asupra împregiurărilor cuprinse în nota Impărătescului Consulat cu No. 5368, pentru cărțile supusului rosienesc, Jidovul Strul Abramovici Bak, să i se împărtășască cuprinderea raportului Pitariului Mihaiu Vitlimescu, țenzorului cărților în limba evreească, și fiind că numitul Strul arată că aceste cărți, intitulate *Zohar*, sânt slobode în Împărăția Rosiei și la Secretariat nu se află nici o știință despre aceasta, apoi dacă Consulatul are o asămîne încredințare, să binevoască a o împărtăși Secretariatului de Stat spre a se slobози numitului cărțile aceste după propunere ce se face prin notă, căci aceia ce au cerut a li se opri vnzarea în țară sânt rostirile dela paginile Tomului întâiu: 5, 13, 20, 26, 47, 119, 130, 131, 143, 148, 163, 177, 181, 203, 204, 205, 219, 220, 227 și 228, iară Tomul al 2-le și al 3-le nu s'au cercetat încă, dar pentru ca să nu se prelungească înpiedicarea comerțului cărților în limba evreească ce intră în țară, Secretariatul de Stat ar dori ca să aibă în vedere o listă de cărțile evreești ce nu au slobodă țirculație în Rosia, atât de acele vechi cât și nouă ce au trecut prin țenzura de acolo, ca după aceea să se regularisască aice oprire acelor cărți, pentru care Consulatul este poftit ca să binevoască a mijloci la locul cuvenit, tot odată să se împărtășască și lista alăturată pe lângă acest doclad pentru câte cărți, după cercetare ce li s'au făcut aice, nu s'au încuviințat a ave slobodă vnzare în țară, ci s'au trimis peste hotar, dorind nu mai puțin Secretariatul a ave și pentru aceste o lămurire, ca să se știe care din aceste în adevăr de sânt oprite sau nu, mai ales că nu de mult s'au simțit nevoie a se statornici în țară țenzura și pentru cărțile evreești care dela o vreme au început a se tipări și aice.

A Sturza.

(Ibid., V. 1, f. 871.)

13.

Lista cărților evreești care au trecut prin țenzura me și le-am aflat în potriva tuturor dispozițiilor țenzurii.

Tipărite în Erusalim și triimese dela Galați spre țenzurare în anu 1845.

I Hibat Erusalim

Iubirea Erusalimului

II Tilim ăm Naava Tehila

Psaltire c'un comentar: Frumoasă

Laudă

III Kedusat Iam Tov.	Sfințirea Sărbătorii.
IV Divre Salom	Cuvinte de pace
V Tikune Azohar	Culegeri din Zohar
VI Zohar	Limpezire învățăturii mistice despre relighie.

Tipărite în Lehia și în alte politii slobode, aduse de peste hotar:

Avodat Hacodeș	Slujbă Sfântă
Amtahat Veniamin	Sacul lui Veniamin
Ateretsoi	Podoaba Cerbului
Berit Ițhac.	Legătura lui Izak
Baol Hanefeș	Curajliu
Darce Eșarim	Drumurile Cucernicilor
Eți Haim	Semnul vieții
En Iacob	Ochiul lui Iacob
Zebach Hașlamim	Tăierea Jertvilor
Ioțeret	Adăogiri
Iod Hamelech	Mâna Impăratului
Iahot Heir	Suirea harului
Kinot Sofrim	Jălania cărturarilor
Kad Hanemah	Ulciorul de făină
Korri	Numirea unei țări
Maghid devarov le Iacob	El va spune cuvintele sale lui Iacob.
Maschil le David	Înțelegitorul lui David.
Mahzar (Dela Dontie)	Cetiri de sărbători.
Menorat Hamaor (vechiu)	Sfeșnicul luminător
Medraș Rabot	Predicele multora
Raba Medraș Raba	» lui Raba
Mișenot Iacob	Odihnile lui Iacob
Mițvat Hașem	Poroncile lui Dumnezeu
Neghid Imițva	Poronca și din potriua ei
Nișmat Haim	Sufletele celor vii
Orhat Zadikim	Cărările dreptilor
Ocel Ițhac	Cortul lui Izaak
Or Hahahma	Lumina înțelepciunii
Or Tora	Lumina Legii
Ohle Isashar	Corturile lui Isashar
Orah Mișah	Călătorul dela Mahi

Perke Rebi Eliezer	Perioadele lui Eliezer
Peri Haabreti	Roada Pământului
Sefer Haredim	Cartea îngrozitoare
Sefer Hahumin	» înțelepților
Sipire Masit	Povești
Sifri	Un rabin
Tikan Hamițvat	Rândueala poroncilor
Ticune Hazohar	Culegeri din Zohar
Torat Haim	Legile celor vii
Hahmat Adame	Înțelepciunea omului
Habat Halvavat	Datoriile inimilor
Hinoh	Povățuri
Ton Kadașim	Oile Sfinte
Teḥah Menahem	Odrasla mângâitoare
Teḥah David	» lui David
Teḥah Haoham	Umbra Lumii
Seerit Israil	Rămășița lui Israil
Sevet Ehuda	Neamul său Scheptrul lui Iuda
Șaar Hatfila	Poarta rugăciunii
Șene Lihot Habrit	Două table a legăturii
Șilhar Oreh Hoșen Mișkat	Masa pregătită, tabla judecării
Șemirat Șabat.	Păzirea Sămbetei.

Tenzorul corților evreești. *Vilimescu.*

La 9 Ianuar 1848 să trimită Cons. rusesc nota No. 20 a Secret. de Stat, făcută pe baza rezoluției pusă de Secret. de Stat asupra docladului din urmă, No. 13.

(Ibid., V, 1, f. 89.)

14.

Declarația librarilor evrei.

Jos iscălitul declarez prin aceasta, în urmarea regulilor statornicite pentru libreri deobștie, că eu sunt dator:

1-iu. Spre sloboda întrebuițare a negoțului meu de cărți în dialectul evreesc a încredința totdeauna la cinstitul Secretariat de Stat catalogul cărților pentru cari voiu face comandă, pentru ca Secretariatul să poată însemna cărțile a căroră intrare în țară este slobodă.

2-lea. Această măsură privind cărțile pentru cari de acum înainte voiu

face comandă și eu uneltind neguțitoria aceasta încă dela anul 1845, apoi pentru cărțile câte în ziua de astăzi am de vândut, sau în magazia mea sau aiurea, sunt dator a depune la Secretariatul de Stat, supt a mea iscălitură, catalogul de aceste cărți, spre a se vedea cari din aceste sunt slobode și cari nu.

3-lea. Dacă, după cazul 1-ii, nu aş depune la Secretariatul de Stat asemenea cataloage și în revizia ce s'ar face coleturilor sosite la vamă, s'ar descoperi cărți a cărora *țărcolație* (sic) ar fi oprită, asemenea cărți trimitându-se peste hotar, transportul lor va fi pe socoteala mea, a proprietarului lor.

4-lea. Dacă la revizia ce D-lui țenzorul este împuternicit a face din vreme în vreme cărților depuse în magazie, de vânzare, ar găsi cărți necuprinse, nici în catalogul de comandă nici în acel a cărților revizuite de țenzor după catalogul ce sunt dator a da pentru cărțile ce am acum de vânzare, acele cărți deosebindu-se pentru a li se face cercetare, nu sunt volnic a le vinde decât după desăvârșita țenzurare și slobozire ce va da întru aceasta.

5-lea. Dacă împotriva acestor măsuri aş îndrăzni prin viclenie a introduce și a depune în țărcolație cărți oprite și nerevizuite de Secretariatul de Stat, îndată ce niște asemenea cărți se vor descoperi, eu ca vinovat nu voi putea mai mult urmă negoțul meu de cărți și magazia mea se va închide.

Izak Bisiliher, Strul sin Lipa, Itic Iacobovici librer dela 1847, *Avram Șain* librer din 1847, *Avram Haim Țiper* din 1847, *Mendel Iacob* și *Șmil Iacob Herș Berhovitș*.

Această declarație s'a trimis de Poliția de Iași Secretariatului, la 19 Ianuarie 1848, cu raportul No. 554.

(Ibid., V, 1, f. 128, 129, 130.)

15.

Cinstitului Secretariat de stat.

Jidovul Haim Volf Schaler.

Jalobă.

Având aice, în bașcă la Mihel Daniil, doă lăzi cu cărți evreești, intitulate *Mah-Zor*, tipărite în Danțic, care se află amanetarisite la neguțitorul Haim Șmil Frenkel și pecetluite cu pecetia Consulatului austriecesc, după cerirea D. țenzorului nefiind eu aice; acum vroesc a face aceste cărți tranzit în Austria prin Mihăileni, pentru care rog pe cinstitul Secretariat să binevoască a porunci cui se cuvine spre a se pune la cale cerirea me.

Ch. Wolf Schaller.

1848 Ghenar în 20 zile.

Rezoluția Secretariatului de Stat.

D-lui Pitariul Vitlimescu va declarasi despre aceste împregiurări.

(Ibid., v, 1, f. 141.)

16.

Institutului Secretariat de Stat.

Dela țenzorul cărților evrești.

Raport.

Motivile de căpitenie ce opresc țircularea uvrajului evreesc intitulat *Zohar* aice în țară sunt următoarele.

1-iu. Fraturile cele hulitoare și trivial defăimătoare religiei creștinești și tuturor neamurilor pământului ce sunt de altă nație, cuprinse întrînsul și cari sunt traduse din cuvânt în cuvânt și alăturate la dela țenzurii pe lângă raportul supt No. . . . din 4 Fevruarie 1846.

2-lea. Toate uvrajurile cabalistice a Jidovilor fiind că cuprind misteriiile religioase și între care uvrajul *Zohar* își are locul întâiu, sunt cu totul oprite de a se tipări și a țirculă în toată Austria și Rosia.

3-lea. Revizorul de limba evreească, Izak Marcusovici, ce este însemnat în remarcul latinesc aflător la începutul uvrajului înfățoșat de Jidovul Ștrul Bak, arată numai (din oare care istorie evreească) timpul în care au viețuit autorul zisului uvraj, și rezumându-se în acea că uvrajul ar fi fost odată tipărit la 1805, zice: «că socotește că n'ar fi nici o piedică spre a se tipări acest uvraj ce se atinge de istoria veche», fără însă să arăte că l-au cercetat precum cere trebuința și se obișnuște peste tot locul, dând încă și o altă dovadă la aceasta, căci cere condiționat să se depue câteva exemplare în colegiul țenzurii, ca când s'ar îngriji de o întâmplare.

4-lea. Și chiar numitul să-l fi cercetat, însă filele titulației și a precuvântării uvrajului, dinpreună cu remarcul latinesc, se văd adăogate, fără a ave comunicație cu vreo filă din uvraj, de unde lesne se poate înțelege că un alt de asemenea uvraj, sub oarecare vâl, ar fi trecut prin acea cenzură iar nu aceasta, pentru că nici este cu puțință că acolo unde religia creștinească este atât de răvnită și stimată să se tipărească asemenea huli asupra ei.

5-lea. Dovada poate fi și aceasta că orice remarc se face din partea țenzurii pe vreun uvraj evreesc ce se tipărește în Rosia, este în limba rusască sau leșască, ca toți să poată ceti, iar nu într'o limbă ce rar se înțelege.

6-lea. Este aice și o contradicție, căci țenzorul, în remarcul cel latinesc, însemnează veletul 1824, adică uvrajul s'ar fi tipărit cu 24 ani în urmă, și

tot la acea filă, fața întâiu, la titlul uvrajului, este însemnat cu veletul evreiesc 577 (?) adică s'ar fi tipărit cu 31 de ani în urmă, pentru că Jidovii numără acum 608 (?). Se vede dar că înșirarea pomenitului remarcă latinesc ar fi urmat de cătră însuș proprietarul uvrajului (mai vârtos că mi s'au și întâmplat a află acest viclesug dela însuși librerii jidovi și dela alții) că celor mai multe cărți evreiești ce se tipăresc în Austria li se adaogă filele de titulație tipărite în Rosia, ca să intre libere acolo, când altfel ar fi oprite, și din aceste aduc adeseori și aice, și

7-lea. La reformă ce în Rosia s'au făcut, la 1840, în țenzura uvrajurilor evreiești, s'au hotărît cu asprime ca toate uvrajele în acel dialect, ce până atunci să află tipărite în țară, să se supue la o nouă revizuire și care vor fi rele să se dee afară din țară sau să se ardă, iar dacă unile din aceste vor cuprinde numai puține cuvinte rele, acele cuvinte să le șteargă și apoi atât aceste uvrajuri cât și cele bune să se remarcheze cu pecetea țenzurii și să aibă liberă țirculație în țară; și mai sunt alte multe de asemenea dovezi. Aceste împrejurări cu cuvenitul respect le aduc la cunoștința cînstitului Secretariat de Stat.

Villimescu.

Rezoluția Secretariatului de Stat.

23 Ianuarie 1848. Să steie la delă spre știință.

A. Sturdza.

(Ibid., V, 1, f. 138.)

17.

Cînstitului Secretariat de Stat.

Raport.

La Septemvrie anulul trecut, făcând revizie librerilor de cărți evreiești din Capitalie, am aflat că într'o bașcă de a lui Mihel Daniil, s'ar fi îndosit niște uvrajuri evreiești ce prin furiș au intrat în țară și se vând în Capitalie.

După datoria me, m'am dus acolo și am și descoperit de asemenea uvrajuri în două lăzi intitulate *Mahzor* și tipărite în Danțig (unde nu există țenzură); m'am adresat apoi cătră un Jidov ce eră de față, anume Haim Șmil Frenkel, zicându-i că dacă vroește să fie liber, să iscălească instrucțiile ce să află în Agie pentru asemenea sfârșit și să urmeze potrivit rostirii acelor instrucții. Numitul neprimind propunerea me, mi-au răspuns că acele uvrajuri sunt la el amanetarisite și că proprietariul lor nu se află aice declarându-mi tot odată că el este supus austrielesc.

Ca să nu se facă vreun abuz am cerut întâiu un ecemplar din zisele uvrajuri spre cercetare, în care am și descoperit multe ziceri împotriva

dispozițiilor țenzurii; și fiindcă vedeam că pomenitele uvrajuri se și vând în public, m'am înțales cu Aghenția, care aveă acuma o împărțășire într'o asemenea și s'au pecetluit acele lăzi cu cărți de cătră un amploiat al său în ființa me, ca să stee așa până se va ivi proprietariul lor.

Acum viind acesta și stăruind la mine pentru slobozirea lor, mi-au înfășoșat (după a me propunere) un de asemenea uvraj tipărit în Iozefov (Lehia rusească), la 1843.

Pe aceste amândouă uvrajuri, comparându-le, am aflat că din acel din urmă lipsesc cu totul acele frazuri defăimătoare ce le-am descoperit în acel dintăiu. Aceste împregiurări cu respect le supun cinstitului Secretariat de Stat spre a să urmă cele de cuviință.

Villimescu.

1848 Ianuarie 24.

No. 48.

Rezoluția Secretarului de Stat.

Ghenar 24. D-lui Pitariul Villimescu va aveă în privire ca aceste cărți să nu se vânză afară, și fiindcă aceste cărți s'au oprit de Aghenție în pretenție particulară și acum iscălitul prin jalobă cere ca aceste cărți să se facă transit, apoi să se facă întrebare Aghenției dacă acele cărți sunt supuse la vreo reclamație, și de așa fiind ele nu sunt slobode a aveă țirculație în țară și prin urmare urmează a se pecetlui și cu pecetia Secretariatului, iară fiind slobode de acea pretenție, pentru expeduirea lor peste hotar urmează a se păzi regulele pentru transit, pentru care țenzorul cărților evreești este dator a luă cuvenitele măsuri după poroncile Secretariatului.

A. Sturdza.

(Ibid., v, 1, f. 140.)

18.

Secretariatul de Stat. Nota din 26 Ianuar 1848, No. 181 cătră Aghenția austriacă.

Notă.

Un Jidov, Haim Wolf Schaler, prin jalba ce au dat Secretariatului de Stat, cere a i se slobози două lăzi ce le are în bașcă la Mihel Daniil cu cărți evreești, intitulate *Mahzor*, tipărite în Danțic, spre a le face transit în Austria. Deci, fiindcă aceste cărți, precum s'au luat știința, ar fi pecetluite de cinstita c. c. Aghenție și oprite în pretenții particulare, jos iscălitul cu căzuta cinste o poștește ca să binevoească a face cunoscut Secretariatului de Stat, dacă asămene cărți sunt slobode de reclamație, spre a se încre-

dință numitului, potrivit regulilor transitului pentru a le trece peste hotare, dar la toată întâmplarea acele cărți trebuie a fi pecetluite și cu pecetia Secretariatului spre a sluji de toată siguranție măsurii că de asemenea cărți nu pot țirculă în țară mai înainte de a fi cercetate și încuviințate.

(Ibid., V, 1, f. 142.)

19.

Nota No. 417 a Consului rusesc, din 6 Fevruarie 1848, către Secretariatul de Stat al Moldovei.

Meșcianinul din Gubernia Volinscaia, Berco Abramovici Șarfman, prin jalba ce au dat se tânguește asupra cinovnicului țenzurii de aici asupra cărților ovreești, că la tipărirea unor cărți a sale slobode de țenzura rosie-nească a se tipări (i) s'au pricinuit neomenească bătaie.

Trimițind aici jaluba lui Șarfman, Consulatul poștește pe cinstita Postelnicie să facă jăluitarului îndestulare atât în obiectul cărților cât și pentru bătaie și despre rezultat să binevoască a înștiința.

Girantul Consulatului, *Tumanski*.

Rezoluție.

Se însemnează de șeful Secției I a cercetă împreună cu un cinovnic ce se va rândui de cătră Consulatul rusesc și descoperind adevărul va raportui; tot odată se va face cunoscut și Consulatului spre a rândui un cinovnic din partea sa.

(Ibid., V, 1, f. 189.)

20.

Tălmăcire de pe jalba lui Berco Abramovici Șarfman cătră Consulatul Rusiei din Iași.

Viind eu aici în Capitalie cu pașă(port) postelnicesc, neguțitor de cărți evreești țenzurate din acest an, pe cari cărți am plătit și vamă cătră cinstita Carvasară. Dar fiind că am avut nevoie de bani, m'am împrumutat cu 150 carboave dela un supus austriacesc, căruia i-am dat amanet acele cărți.

În urmă înștiințându-se d-lui țenzorul de aici, s'au dus la acel supus și le-au pecetluit, care cărți au fost pecetluite vreo câteva zile. În urmă eu m'am arătat cu jăluire cătră cinstitul Secretariat de Stat, de unde de cătră cinstitul Secretariat au poroncit țenzorului ca să-mi dispecetluească cărțile și numai să-și iei câte o carte ca să vază de sunt țenzurate din Rusia. Iar D-lui Sinzurul (sic) au venit la supusul austriacesc și în loc ca să urmeze după poronca cinstitului Secretariat de Stat, ci au și dispecetluit cărțile, dar

au poruncit slujitorului ce l-au avut cu el ca să iei cărțile într'un sac. Iar acel amanetar care mi-au împrumutat bani s'au pus împotriva până voi veni și eu față. Unde în acea furie am sosit și eu și începând a zice că de cătră cinstitul Secretariat nu s'au poruncit asemenea urmare, iar D-lui Sinzurul au început a mă bate și nemulțămindu-se cu bătaie în casă, au poruncit slujitorului de m'au dat afară din casă și afară acel slujitor au luat un drug cu care se închideă ușa și m'au bătut cumplit, încât au rupt drugul de ciolanele mele și iarăș au pecetluit cărțile. Din care bătaie cumplită mă aflubolnav, căci după bătaia cumplită ce am suferit de aș fi acasă neapărat aș întrebuiță un doftor, dar aici fiind în străini și om sărac nu am închipuire. De aceea cu supunere, plecat mă rog împărătescului Consulat de a se milostivi asupra supusului ei (sic) și mai întâiu să fiu slobod cu cărțile spre vânzare și pe de alta să fiu pus la cale pentru bataie cumplită și cheltueli, pe vreme ce m'au împiedecat aici cu vânzarea cărților de a nu rămâneă supusul rosiesc obijduit.

(Ibid., V, 1, f. 190.)

21.

Cinstitului Secretariat de Stat.

Raport.

La 28 a trecutei luni Ianuarie, un Jidov Șragă, din târgul de jos, aducând pe furiș niște cărți evreești de peste hotar, vroia din vânzare să le introducă în țară. Descoperind eu aceasta și aflând și cărțile, mai întâiu am făcut cunoscut Jidovului că spre a putea fi slobod a petrece acele cărți în țară, urmează a se supune regulilor țenzurii.

El însă nu s'au primit nici într'un chip a da ascultare propunerilor mele, pentru care și eu, în unire cu un ampioiat a c. c. Aghenții, de a căreia protecție se declarase Jidovul că ar atârna, m'am văzut silit a pecetlui cărțile în lada în care le-am aflat, mai ales că nici după stăruința acelu ampioiat Jidovul nu au primit a se supune regulilor țenzuriale.

La 2 a curgătoarei, cu jaluba ce mi s'au recomenduit de cinstitul Secretariat, un alt Jidov, Avram Șain, care acesta se află iscălit între cei ce au primit a fi libreri și supuși regulilor țenzurii, au cerut a i se slobodi pomenitele mai sus cărți ca unele ce ar fi trecut dela cel întâiu Jidov, în proprietatea sa.

La 3 am și mers cu 2 slujitori spre a transporta cărțile în căntălară cinstitului Secretariat spre țenzurare, însă aflând chiar dela deschiderea lăzii împotrivre și nu numai din partea celui întâiu și a celui din urmă ci și din

partea a o mulțime, nici de a rădica cărțile nici de a pecetlui din nou lada și din potrivă, văzându-mă silnicit să părăsesc cărțile în dispoziția lor, am lăsat pe slujitori spre pază și eu m'am dus la Aghenție, de unde aducând pe cel de mai înainte amplotiat, ne-am învoit a pune în regulă toate cari au și urmat, prin pecetluirea lăzii din nou cu pecetea Aghenției și a cinstului Secretariat. Cu toate aceste unul din slujitori a suferit foarte mult din partea unui Jidov străin și chiar din partea însemnaților mai sus, cari au cutezat tot odată a arunca și asupra-mi mai multe atacătoare cuvinte. Pentru care pe lângă desvălirea împrejurărilor de mai sus, supun cu căzut respect în privirea slujitorilor în cari au dat și cu mâna cât și împotriva mea, cu rostire de cuvinte atacătoare, rugând să binevoască a mijloci cătră locurile competente, încât pe viitorime să poată lipsi astfel de abuzuri din partea unor asemenea.

Villimescu.

(Ibid., V, 1, f. 191.)

22.

Cătră cinstitul Secretariat de Stat a Prințipatului Moldovei.
Șeful Secției I-a, Căminar Alecu Sihleanu.

Raport.

După însărcinarea ce mi s'au pus de cătră cinstitul Secretariat, am mers astăzi în 20 a curgătoarei luni, împreună cu rânduitul din partea Consulatului rosienesc, D-lui Șulepnicov, la locul unde au urmat bătăia Jidovului supus rosienesc Bercu Abramovici Șarfman de cătră d-lui Pitarul Vitlimescu, senzorul în limba evreească. Și cât pentru bataie, de descoperirea ce am putut face am încheiet jurnal iscălit de amândoi noi, pe care plecat îl supun pe lângă acesta. Iar pentru împrejurarea venirii acelor cărți cari au prilejit bataia și ajungerea lor în casa Jidovului unde se găsesec, m'am lămurit că urmează în așa chip:

Dumnealui Pitarul Vitlimescu simțind că de cătră un Jidov s'ar fi adus cărți pe furis, pe cari ar voi să le vânză în țară și descoperind casa unde ținea Jidovul acele cărți, au mers acolo și au propus Jidovului ca să se supue regulilor țenzurii, adică să iscălească în dispoziția făcută, unde sunt iscăliți toți librării din târg și să ducă cărțile la Secretariat spre a se țenzură mai întâiu. Jidovul însă pe cât se vede s'au împotrivit sub feluri de închipuiri. Atunci D-lui Pitarul știind că proprietarul cărților eră supus austriecesc, au mers la Aghenție și au adus un caprar de au pus pecete pe ladă împreună cu Dumnealui. In urmă însă, după stăruințele Jidovului, s'au dus de au luat pecețile pentru ca să aleagă câte un exemplar și să

aducă la Secretariat spre a le țenzură sau să iei cărțile în saci (după cum zice D-lui Vitlimescu), fiindcă lada eră prea mare pentru ca să se poată transportă la Secretariat cu ușurință.

După ce s'au ridicat peceteile, se vede că Jidovii s'au împotrivit de a le da, încât au urmat vămășagul cuprins în jurnal.

Aceste jos iscălitul plecat supuindu-le cunoștinții cinstitului Secretariat, iea îndrăzneala a mărturisi că pricinuirea acestei întâmplări este numai D-lui Pitarul. Pentru că Dumnealui au fost dator, mai întâia dată, când au simțit că cărțile acele au intrat pe furiș, să raportuească și să cei deslegare de urmarea ce să păzească, iar nu să meargă să calce casele omenești, lucru care este iertat numai poliției, sau de a scăpat aceasta din vedere, cel puțin să fi raportuit după ce au pus peceteile pe ladă; cu atâta mai mult că Jidovul este supus străin. Căci tot eră încă vreme de a se evita acest scandal care nu se așteptă dela un amplotiat al Secretariatului de Stat. Se vede însă că D-lui Pitarul nu cunoaște bine enstrucțiile ce i s'au dat sau că voește a-și lua niște dreptăți cari nu-i pot fi date.

Aleco Sihleanu.

In 20 Februarie 1848.

Rezoluție.

Februarie 25. Pe de o parte să se facă cunoscut Impărătescului Consulat că, după cercetarea ce jos iscălitul au făcut acestei împrejurări, se cunoaște că au urmat nu numai din partea Pitarului Vitlimescu ce și din partea supusului rosienesc. Din partea celui întâiu că atât pentru descoperirea cărților furișate cât și pentru pecetluirea lor au trebuit a înștiință pe nacealstvă cu cerere de deslegare pentru lucrarea următoare, iară din partea celui al doilea că el nu au trebuit a se sumeți împotriva unei lucrări care purtă haractirul de ofițială, cu care urmări s'au prilejit nepriințele ce s'au ivit. Pentru cari, pe Vitlimescu s'au hotărît a se înfrână prin un aspru *vigavor* și se poștește și pe Consulat ca să facă cuvenită înfrânare supusului său pentru sumeția ce au întrebuiințat împotriva regulilor Ocârmuirii și a însuș datoriei sale ca supus străin; iară pe de alta să se facă *vigavor* lui Vitlimescu pentru necuviincioasa urmare care se cunoaște și din cele cari după această întâmplare au pus în iveală și să se poroncească ca în minut să meargă să sloboadă cărțile suditului, despecetluindu-se de față cu cinovnicul Aghenției și dându-se toate acele cărți cari poartă țenzura din Rosia și neoprind pentru cercetare decât pe acele cari nu vor aveă asemene țenzură, având în viitor de regulă că cărțile tipărite în Rosia și cu țenzura locurilor cuvenite de acolo nu au putut a se da în tipar fără a fi mai înainte cerce-

tate și de această lucrare a slobozirii cărților se așteaptă ispravă în șase ceasuri, care neurmându-se, D-lui va fi picat în vinovăție de a se lua osebite măsuri asupra sa.

(Ibid., V, 1, f. 194.)

A. Sturdza.

23.

Cătră cinstitul Secretariat de Stat al Moldovei, dela Jidovul Iție Visălihus.

Jalubă.

Meu vinit 5 lăzii și ladița cu niștii cărți de cetit evreești după izvodul de supt rostpiscă, adică:

(Urmează numirile a 56 diferite opere evreești alcătuint un total de 2005 volume, din cari o operă în 1000 exemplare).

Rog pe cinstitul Secretariat de Stat să binevoească a slobozi cinstită rezoluția locului cuviincios spre a-mi slobozi pomenite cărți dela direcția carvasarali. 1848 Mart 3.

Rezoluția Secretariatului de Stat.

Dumnealui Pitariul Vitlimescu va merge la vamă împreună cu proprietariul cărților și, după regulile ce sânt, va deschide acele lăzi, sau la vamă sau la magazia proprietariului și cercetându-le, pe acele ce pot avea slobodă țirculație le va slobozi după anume izvod iscălit de proprietariul că li-au primit, iară pe acele ce le va socoti împotriva regulilor țenzurii, le va aduce la Secretariat spre cercetarea lor și va docladarisi ca să urmeze cea mai de parte deslegare.

(Ibid., v, 1, f. 234.)

24.

Cinstitului Secretariat de Stat.

Raport.

Impiedecat fiind de a urmă potrivit rezoluției cinstitului Secretariat dela 1 Martie anul următor, pusă aceea pe nota Aghenției cu No. 899, din pricină că nimeni nu stăruia întru asemenea; dar acum înfătoșându-se proprietarul acelor cărți și declarând că voește să le facă transit peste hotar, pe la Rădăuți, precum glăsuște aice alăturata sa jalubă, pe care dimpreună și cu zisa cu respect le supun cinstitului Secretariat spre cuvenita punere la cale. Totodată adăog a-i supune, ca ce mai sigură marșa lucrărilor, să binevoească

a poronci carvasarali ca expeduirea cărților de transit de aice să urmeze totdeauna numai decât în ființa iscălitului. Iară cărțile sus arătate se află într-o ladă mare și un pachet mic.

Vitlimescu.

Rezoluția Secretarului de Stat.

Dumnilui Pitarul Vitlimescu va urmări după rezoluție asupra raportului cu No. 48, pentru care să se scrie carvasaralei.

Beldiman.

(Ibid., V f. 144.)

25.

Nota No. 799 din Martie 1848 a Aghenției austriace către Secretariatul de Stat al Moldovei.

Nota.

Spre răspuns la Nota sub No. 181, Aghenția cu căzuta cinste însemnează că secestruirea cărților evreești s'au urmat după cererea țenzurii pământești și care cărți s'au pecetluit din partea Aghenției și s'au lăsat în păstrare la bașca mortului supus c. c. Mihael Daniel.

Eșii în 9 Martie 1848.

Aghent a c. c. Apostoliceștii Sale Măririi i cavalier, etc. etc.

Din împedicare, *Rossheimer.*

Rezoluția Secretarului de Stat.

La Dumnilui Pitariul Vitlimescu spre a face lucrare potrivit regulilor, după cerere proprietariului cărților carele voește a le face transit.

(Ibid., V, I, f. 143.)

26.

Nota No. 851 din 12 Martie 1848 a Consulatului rusesc din Iași către Postelnicia Moldovei.

Cinstitei Postelnicii a Moldovei.

Impărtășesc aice înfăoșatele de Jidovul Șrul Bacu două mărturii a rabinului de aice, cum că în cărțile sale oprite de țenzură nu se cuprinde nimic împotriva religiei creștinești și că ele sânt de aceeași cuprindere de care

au fost cărțile întrebuințate până acum aicea. Consulatul poștește pe cinstita Postelnicie să facă punere la cale pentru a se înapoi lui Bacu cărțile sale oprite de țenzura de aicea.

Girantul Consulatului, (Nedescifrabil).

Rezoluția Secretariatului de Stat.

Să se sloboadă cărțile și pe de altă parte să se răspundă Consulatului Secția 1-a spre a se înfățoșă Dumisale Vel Postelnicului.

Se alătorează pe lângă aceasta și adeverința slobozită de jidovul Ștrul Bac pentru primirea cărților.

(Ibid., V, f. 212.)

27.

Zeugnis.

Gefertigter hisiger Oberrabiner bezeugte auf Wissen und Gewissen die Wahrheit, dass das heilige genante Buch Sochar, welches von den heiligen Rabiner Simon Ben Iehoc mit seine Beysitzen schon b. l. 1800 Jahre verfasst wurde, mehren Mahlen in die k. k. Russische & öst Stetten, mit Bewilligung der Censore gedruckt worden sind, inden selbe Sohar keines mindestes schlechte Austrücke gegen die jetze (?) Christen welche wie unter ihren Schutze in allen Orten geduld werden, vorfündet, jetz in neuem Ior-salemer Buchdruck in gleichen Exemplahr ohne mindesten Abenderung, nicht mehr nicht weniger gedruckt wurde, welche den Erlaubnis der Censor schon bwilligt sind. Urkund dessen folgte meine Unterfertigung.

Iassy den 10 ter 22 März 848.

Moses Taubes, Oberrabiner in Iassy (1).

(Ibid., I, f. 214.)

L. S.

28.

Tălmăcire din dialectul nemțești (sic) în dialectul moldovenești (sic).

Mărturie.

Subiscălitul rabinul cel mare a nației evreești din Eși mărturisesc pre vieață și cu cugetul curat, cu adevăriul precum că cartea sfântă a noastră

(1) Se vede că nemțeasca *marelui* rabin nu eră mult mai aleasă decât româneasca-i și că cultura lui nu puteă să întrecă mult pe a lui Vitlimescu.

Zohar, care D. sfințitul Simon ben Ioihue rabinul, cu companii săi, încă în curgere de 1800 ani l-au făcut și această carte de odinioară tipărindu-se la Țara Rusască și la Austria cu slobozarea țenzurilor și această carte *Zohar* nu glăsuește nici cum într'însa vreun cuvânt rău înprotiva creștinilor de acuma, care trăesc cu dâșii și sunt supt protecțiile lor, cum și *Zohar* acești noi tipărite dela Erăsulim sănt asămîne ca și cele de mai înainte și nici cu mai puține cuvinte nici mai multe cuvinte care și este supt țenzurile, pe toate aceste mărturisesc și spre adeverință am iscălit.

10/22 Martie 1848.

Eu Moses Taubes,

rabinul cel mare a nației evreiești în Eși.

(Ibid., V. 1, f. 215.

Pentru întocmai,

M. Lupovici.

29.

Apostilă Domnască.

Primit în 17 Mai 1848 No. 700. Se recomanduește D-sale Vel Post. în 17 Maiu 1848.

Prea Înălțate Doamne!

La anul 1845, Dechemyrie 14, Părcălăbia de Galați, prin un raport al său sub No. 7771, au trimes la Secretariat de Stat spre țenzurare 6 cărți evreiești și anume: *Zohar*, *Tikune Hazohar*, *Tilim am Naava Tehila*, *Hibat Erusalim*, *Kedusat iam Tov* și *Divre Salom*, adecă câte una din fiecare soi, ce în 6 lăzi au sosit acolo dela Erusalim, unde ele s'au tipărit și pe care proprietarul lor vroia să le introducă în țară.

Niște asămîne cărți mi s'au încredințat spre cercetare, după care aflând într'însăle mai multe fraze hulitoare și desfăimătoare religiei creștinești, națiilor creștine, Domnitorilor lor, înpotriva politice și revoluționare. Pe acele frazuri le-am tradus din cuvânt în cuvânt și însemnând anume pe ce filă și față ele se află, dimpreună c'un raport sub No. 26, le-am supus cinstiului Secretariat. Acesta luând în privire cele raportuite de mine, prin un adres cu No. 332, au și poroncit Părcălăbiei de Galați să nu îngădue intrarea ziselor cărți în Prințipat, ce să le trimată înapoi de unde s'au adus, fiind cu totul oprite de a țirculă în țară.

În anul trecut 1847, luna August, s'au ivit aice proprietarul cărților, vrând a să înțalege cu mine pentru introducerea lor în țară cu un chip iconomicos, și măcar că l-am măgulit cu îngăduință, totuș n'am putut pune mâna decăt pe un eczemplar din pomenitul mai sus *Zohar* în 3 tomuri. Pe acesta dinpreună cu înpregiurările urmate, îndată c'un raport sub No.

37, le-am supus cinstitului Secretariat, carile pecetluind și pe acesta l-au trimis Părcălăbiei prin poroncele No. 1774 și 1775, ca să-l dea peste hotar, scriindu-i tot odată și dojană pentru neprivigherea ei.

În urmă, tot în anul trecut la luna Dechemvrie, am aflat la un legător de cărți de aice vreo 22 eczemplare din tomul al 3-le din zisul *Zohar*, date de proprietarul lor să le lege. Luându-se și pe acele și pecetluindu-se dinpreună c'un raport subt No. 44, le-am înfătoșat cinstitului Secretariat.

Acum însă, în loc de a se apuca pe proprietarul acelor cărți, nu numai pentru tomul 1-ju și al 2-le de acele cărți, ci și pentru celelalte soiuri de cărți cu care ele au fost întovărășite la Galați spre a le da peste hotar, ca pe niște cărți oprite și a se urmă cele de cuviință; văd că pe temeiul unor mijlociri și a unei chizășie a rabinului *Mozes Tober* de aice, unde zice că acele cărți sunt sfinte și sunt alcătuite de un sfânt rabin, s'au slobozit cărțile proprietarului lor Strul Bag, spre a le vinde în țară.

Prea Înălțate Doamne! Măsura cea necuviincioasă după care s'au slobozit cărțile, și răul ce aceste pot cășună țirculând între niște oameni bigoți, fanatici și idioți, mă îndeamnă a spune Înălțimii Voastre împregiurările descrise în alăturare cu unele din hulitoarele frazuri, cel puțin spre știință dacă nu să va găsi cu cale a îndatori pe proprietarul lor de a da pe față toate acele cărți și a le transporta peste hotar, ca pe niște cărți ce sunt împotriva dispozițiilor țenzurii.

Al Înălțimii Voastre Prea plecat și întru tot supus serv

Mihaiu Villimescu.

29.

Iată acum textele despre cari se face mențiune în rapoartele de mai sus ale lui Vitlimescu:

I. În *Zohar*, Tomul 1-u (Celelalte două tomuri, adică al 2-le și al 3-le, încă nu s'au cercetat):

Pe fila 5, fața I: Vino și vei vede pe acela carele nu cunoaște misteriile Scripturii și au făcut lucruri nouă pe care nici știe cum trebuie să fie, apoi cuvinte ce el li-au întrebuintat sau întors asupra-i și l-au făcut pre el om pe dosnic și limbă mincinoasă din femeia adâncului. El cu acea femeie au făcut un ceriu fals, în care s'au purtat în văzduh acel pe dosnic om, după care au ieșit femeia pierdută (1) și s'au întărit în acest ceriu fals. Ea și omul pe dosnic s'au întovărășit și ieșind de acolo au ucis mai multe mii.

Pe fila 13 fața 1, se zice: Jidovii sânt însemnați c'un semn sfânt, ca prin aceasta să se deosebească de neamurile lumii care se trag dela un duh

(1) *Meretrix.*

necurat, și precum sănt îi însemnați asemenea sănt însemnați și dobitoacele și păsările lor, ca și ele să fie deosăbite de dobitoacele și păsările neamurilor.

Pe fila 20, fața 1, se zice: Că duhul cel necurat urmează așa: el iese și se împrăstie între toate neamurile lumii, și dintr'însul sănt ele toate înființate și pentru aceea nu sănt ele oameni.

Pe fila 28, fața 1: Aceea ce este scris în pildele lui Solomon (Cap. 30. Stih 21): «Subt trei se cutremură pământul și subt patru nu poate răbdă: o slugă când domnește, când un fără de lege are pâne, când o femeie prigornită îți împlinește poftile și când o slujnică moștenește pe Doamna sa». Sluga este cel știut, slujirea femeia și fără de lege sănt neamurile lumii.

Pe fila 47, fața 1, se zice: Duh viu sănt Jidovii, cari au sufletele lor de la D-zeu și pentru aceea să numesc fii lui D-zeu, având suflete sfinte, dar sufletele tuturor neamurilor lumii sănt din duh stâng și spurcat, pentru care toate sănt spurcate și spurcă pe acia ce se apropie de dănsule.

Pe fila 119, fața 1: Toți Domnitorii lumii se vor adună la politia cea mare, Roma și D-zeu va aduce asupra lor foc, grindină, pietre mari și-i va prăpădi pe dânsii din lume.

Pe fila 130, fața 2: Femeile neamurilor lumii spurcă pe bărbații lor și pe toți carii se împreună cu dănsule. Din ele iese dughuri spurcate și să împrăstie în lume.

Pe fila 131, fața 1: Neamurile idololatre au sufletele lor dela duhul cel spurcat. Drept care acela care se împreună c'o femeie a neamurilor să spurcă pre sine și copilul care se naște dintr'ânșii capătă un suflet spurcat.

Pe fila 148 fața 1: Duhul cel necurat al femeii pierdute (1) învârșunată, este ascuns de lumina zilei, este amestecat din parte bărbătească și femeiască, roșie ca trandafir și se împrăstie în mai multe dughuri.

Pe fila 163, fața 2, se zice: Izrailitenii se trag dintr'un duh sfânt și celelalte neamuri dintr'un duh spurcat; cei întâi sunt din parte dreaptă și cei de al doile din parte stângă. Partea cea stângă însă s'au întărit, au spurcat și domnește, până va rezidi Dumnezeu casa sa și va așeză lumea în rândueala sa, atunce va prăpădi D-zeu pe spurcatul duh din lume.

Pe fila 177, fața 1 și 2: Tuturor neamurilor lumii au dat Dumnezeu Domnitori ca să stăpânească și aceștia umblă după idololatrie, toți varsă sânge, poartă rășboaie, pradă, ieu cu sila, amestecându-să în mai multe fapte rale și să întăresc cu oaste spre rale.

Pe fila 181, fața 2: Trupurile neamurilor care sunt îngropate în Erusalim nu vor învie, pentru că pământul s'au spurcat de dănsule și Dumnezeu va

(1) *Meretrice.*

curăți pământul cel sfânt de aceste trupuri spurcate. Știutul sclav stăpânește 10 graduri și se întărește într'insele.

Pe fila 203, fața 2: Soarele va lumina Jidovilor, iar pe neamuri le va arde.

Pe fila 205, fața 1, se zice: D-zeu au făcut o parte dreaptă și altă stângă ca să stăpânească lumea; partea cea dreaptă este bună și cea stângă rea, și în această au intrat neamurile lumii care sânt idololatrie, împărtaşându-să de duhul ei cel spurcat, pentru care ele sânt cu inimile astupate și netăiete împregiur. Dar Jidovii au intrat în partea cea dreaptă și s'au împărtaşit de bunurile și sfințenia ei, drept numai Jidovilor singuri va fi și neamurilor rău.

Pe fila 219, fața 2, se zice: Păsările cerești, adecă Izrailitenii nu să vor hodini până nu se va prăpădi stăpânirea neamurilor din lume.

Pe fila 220, fața 1, să zice: Chipul unui de alt neam este spurcat și a unui Jidov sfânt drept care un trup mort a unui Jdov spurcă pe alți oameni și pe casă; trupul a unui de alt neam însă nu; pentru că un Jidov când moare, toată sfințenia Domnului ce este într'insul se duce, prin urmare se duce dela el acel duh și chip sfânt; dar unul de alt neam și idololatrie spurcă în vieată, fiind că duhul și chipul lui sânt spurcate, și pentru că are aceste spurcăciuni nu să cade a să apropiă de dânsul.

După ce au murit însă, trece dela el acele spurcăciuni; și măcar că trupurile lor spurcă și în vieată și după moarte, dar în vieăta lor au mai mare putere de a spurcă.

Pe fila 237 fața 2: Neamurile lumii sunt închinători de idololatrie. Ele chinuesc și năcăjesc pre Jidovi, pentru cari Duhul sfânt își va izbândi asupra-le.

Pe fila 238, fața 1: Împăratul Mesia va stăpâni asupra tuturor oastelor neamurilor, asupra împăraților lor, întărindu-se asupra coroanelor lor, asupra idolilor lor, și va curăți templul de spurcăciune, care l-au spurcat neamurile lumii.

Aceste amândouă duhuri nerușinate, când sunt dimpreună, samănă cu o femeie pierdută (1) împodobită care șede la răs pinteni ca să înduplice pe oamenii proști. Acel ce se apropie de dânsa o apucă și o sărută și ea îi dă vin roș din amărăciunea șarpelor.

Pe fila 304, fața 1: Alt Dumnezeu, vra să zică un alt duh spurcat, care domnește într'un duh spurcat și cine se însoțește cu aceasta este prăpădit în această lume și nu are parte nici în cealaltă, ce numai în lumea spurcată, pentru că această împărăție a idololatriei are în această lume tot înrăutățiți ocărmuitori.

II. In uvrajul *Tilim âm Naava Tehila* (adecă: Psaltire c'un comentar.)

Pe fila 20, fața 1 și 2: Neamurile lumii sunt supuși zodiilor și înge-

(1) *Meretrix.*

rilor pentru care pocăința nu le poate ajuta, căci Dumnezeu nu se uită la dânșii; iar îngerul Israilitenilor este însuș Dumnezeu carile totdeauna le ajută.

Pe fila 30 fața 1 și 2: Israilitenii se închină la un Dumnezeu și neamurile pământului se închină fiecare la alt Dumnezeu și pentru aceea sunt Israilitenii mai însemnați decât toate neamurile lumii. Israilitenii sunt dreپți și dreپții se numesc vii și după moarte, cu cel mai vartos în vieța lor; dar toate neamurile lumii sunt fără de lege și cei fără de lege măcar că sunt în vieța se numesc morți; drept care nici să poate zice că ele însemnează ceva, pentru că morții se socotesc ca când nici sunt.

Pe fila 46, f. 2: pe Jidovi îi primește Dumnezeu prin pocăința, ca un părinte pe fii, iar neamurile lumii n'au mântuire prin pocăința, fiindcă ele sunt socotite de slugi și slugilor nu folosește pocăința ce numai bătaie.

Pe fila 47 fața 2: Dumnezeu au văzut că este cu dreptate ca toată averea, neamurilor lumii să fie iertat Jidovilor a o lua în orice chip s'ar pute; pentru aceea nu este aceasta păcat, nici se numește prădare.

Pe fila 73 fața 1 și 2: In vremea viitoare vor veni bătai asupra neamurilor lumii, care se vor asemăna celor zăce bătai ce au venit asupra Egiptenilor, și pre lângă acele vor mai suferi și nouă bătai. Ca în zilele ieșirii din Egipt, va arată D-zeu minuni Izrailitenilor, adică bătailă ce va aduce Dumnezeu asupra națiilor lumii vor fi numai ca să smulgă pe Izrailiteni din mânilor, păfind ele ca și Egiptenii și mai mult încă cu bătailă cele nouă.

Pe fila 76, fața 2: Israilitenii sânt aproape de Dumnezeu și Dumnezeu le face tot deuna minuni, dar neamurile lumii au alți Dumnezei, pentru aceea când strigă ele la Dumnezeu nu răspunde.

Pe fila 89, fața 1: Acel om pentru că s'au revoltat împotriva lui Dumnezeu nu-i este iertat a se apropiă de dânsul și a se uni cu el, căci prin mânie s'au stricat sufletul său, făcându-se pre sine un idol, și acesta nu se socotește de altul decât de un idol, și nu numai atata ce încă el au smult sfințenia cea inaltă din locul ei, și au rămas în loc ca un idol; și pentru că acesta au făcut să se hodinească la el Satana, l-au părăsit pre el sfințenia și el au introdus pe slujnică în locul Doamnei sale.

Pe fila 103, fața 2 și 104 fața 1: Pricina pentru ce Dumnezeu îngăduie pe acel fără de lege, carile l-au spurcat pre el, și pentru ce ai săi sânt fericiți: De pildă Dumnezeu este înalt și împărăția sa este desăvârșită și cea mai mare; și al doile este un împărat îngiosit în cel de pe urmă grad, neavând decât nume de împărat, pentru că nu este din seminția împărătească, ce numai sau revoltat și împărătește dela sine, și s'au adunat cu el oameni deșerți și cu suflete amărite, cu cari au umblat ca nemernici din munte în

munte și din vale, în vale ca să înduplece pe trecătorii cu cuvinte lingușitoare făgăduindu-li daruri mincinoase ca să părăsească pe împăratul cel mare și să vie la el.

Acei cari n'au înțelegere s'au înduplecat și din orbirea lor n'au putut vedea că acesta nu are împărăția sa, ce este numai un revoltant împotriva împăratului celui mare și zice că împărăția este a sa. Împăratul cel mare însă, pentru să arate că nu-i pasă de aceste, râde de dânsul, lăsind inadins pe ai sei a se înavuți; și ca când ar zice: veniți voi bogaților cu mincinosul vostru împărat și vă luptați împotriva me, apoi veți vedea îngiosirea și rușinarea împăratului vostru, pe carele vi l-ați ales; căci împărăția sa este nebulnia, deșertăciunea și nici de cum are mântuire.

Pe fila 115, fața 1: Toate neamurile lumii sunt nimicite înaintea lui D-zeu.

Pe fila 149, fața 2: Neamurile lumii sânt fără de lege, iar Israilitenii sânt drepti.

Pe fila 162, fața 2: Izrailitenii sânt fii lui D-zeu și unui fiu nu se cuvine ca să zică că va părăsi pe părintele său și se va duce după mulțimea neamurilor, căci el este dator să cinstească pe părintele său, dar toate neamurile lumii sânt fără de lege, și cei fără de lege și în viață fiind se numesc morți, deci toate neamurile lumii sânt moarte și ca când nici nu sânt; iar Jidovii sânt drepti și dreptii și după moartea lor se numesc vii.

III. In *Hibat Erusalim*:

Pe fila 25, pag. 1: In mijlocul politiei Sunam care este un loc foarte frumos și unde iese un izvor dintr'o piatră, am văzut, la capătul izvorului, o casă fără de lege a unui fără de ispravă duh necurat.

Pe fila 40, fața 1: Un rabin anume Ari, s'au dus, la sfârșitul zilelor lui, dela Egipt la Erusalim, n'au putut să locuească acolo din pricină c'au văzut pe Acel știut c'un picior pe locul știut și cu altul în preajma templului lui Solomon.

Pe fila 42, fața 1: In Erusalim nu sânt pietre pe mormânturile jidovești din pricină că creștinii le fură.

Pe fila 39, fața 1: Erusalimul se asămăna cu o lehuză, a căruia fiu i-au murit în brațele sale și de durere ce sânt în țitele sale, dă laptele său la țâncii câinilor.

Pe fila 48, fața 1: Rabinul *Elizar* mergând la rabinul Șera, l-au găsit plângând cu șiroi de lacrimi și zicând: «Piatră, piatră sfântă! mai înaltă decât toată lumea cu sfințenia sa, cum de prelungești zilele neamurilor lumii ca să te pângărească pre tine? Să facă chipuri spurcate în locul tău? Și să spurce locul tău cel sfânt? Atunce i-au zis cel întâiu: am văzut că s'au pus trupuri pierite pe acea piatră! Cine nu va plânge! Vai lumii! Vai acestei vremi și vai aceștii generații.

IV. In uvrajuł intitulat: *Kedusat Iam Tov*. (După numele autorului):
Pe fila 34, fața 2: Un botezat pentru că mănâncă mortăciuni și spur-
 căciuni nu este vrednic de martur.

Pe fila 6, fața 2: Să crepe netăetul înpregiur și alte multe.

V. In uvrajuł *Divre Salom*:
Pe fila 4, fața 1 și 2: Aceea ni se pare că neamurile lumii sânt mai
 multe decât noi, este din pricină că ele se închină la mai mulți D-zei;
 dar adevărul este că noi sântem mai mulți, fiind-că noi sântem drepti și pre-
 cum s'au zis că dreptii și după moartea lor sânt vii; neamurile lumii însă
 sânt fără de lege carii și în vieța lor se socotesc de moarte; deci dinpreună
 luați jidovii cei morți, ce să socotesc de vii, și acei carii trăesc sânt mai
 mulți decât neamurile pământului.

VI. Din *Sider*:

La cântările de Sămbătă sară, numite *Zemirot Lemoțae Șabat*:
In capitouł 1: Mă rog ție, Ziditorul meu, ca să aduni pre norodul tău
 cel împrăștiat dintre neamul acest tiran carile mi-au săpat groapă.

In al 2-le capitouł: Doamne grăbește a mă adăpa (sătură) din grăsimea
 acestor neamuri (goim), îndemnează acestui norod (evreesc) pâine spre
 mâncare și haine spre îmbrăcare ca, dușmanii privind să se rușineze (adică
 ca cum s'ar zice: să crape de ciudă).

In capitouł al 3-le: Mă bucur și mă veselesc în inima me, văzând că
 între dușmanii mei să răsboește răsboae pentru mine care vor pricinui ca
 la Sionul să vie răscumpărătorul Mesia. — Deci între toate neamurile în
 deobște să cadă groază și frică, inimile lor să se înspăimânteze când se va
 sculă unicul norod (Evreii) și drumurile sale le vor coraci (sic) prin Ilie și
 Impăratul Mesia, apoi să va întărtă și va face ucideri mari, dela Răsărit până
 la Apus, în Edom (creștinii și mai cu samă Rușii), și în Arovi (Arabii și Turcii)
 făcând în grabă sfârșitul răsboiului prin biruința dușmanului.

In al 5-le capitouł: Mai îngădue ca o clipă și voui întâmpină în dușmanii
 tăi toate boalele și toate chinurile și aceasta va fi o zi de răsbunare în
 inima mea.

In capitouł al 6-le: Doamne răscumpără pe norodul tău dela cei pu-
 ternici și oile tale dela tunzitorii lor.

La cetirile intitulate *Heșanot*:

In al 16-le capitouł: Boeștiți hainele tale (în sânge) și scoală-te cu mânie și
 stălție (sic) pe acia ce de buna voie s'au făcut fără de lege (creștinii).

In capitouł al 19-le: Cărmuiții de Subalterni(i) Domnilor, întarta asu-
 pră-ne pe acei răsboinici ce ne strâng ca cu teasc și ne batjocuresc ca So-
 domnenii.

La cetirile numite *Musaf Leporșat Șecalim*:

In capitolul al 6-le: Inghimpă ca cu spinii pe fiii acelora ce ne chinuesc pre noi și cu mânia nimicește pre dânșii.

La cetirile numite *Ioger Leporșat Zohar*:

In capitolul al 4-le: Sfinții au vândut pentru o prostituată și vii.

In capitolul al 8-le: Tu Doamne șezi în vecie dar (Hristos) șade jos în contra ta.

VII. In uvrajul intitulat *Tikune Zohar* (Culegeri din Cabală), adică *Invățături secrete despre D-zeu*.

Pe fila 12, fața 1: Sămbătă trebuie a se feri de 39 soiuri de lucrări, pentru care ar trebui să capete 39 lovituri. Biciul este slujnica cea nerușinată, amestecată, de bou și de asin. Sămbătă înse nu se bate, ca să nu guverneze slujnica preste lume; vai aceuia carele au îndemnat-o ca se guverneze preste lume și acela carele nu păzește Sămbăta, trebuie să moară, căci au intrat în stăpânirea slugii cei marșavă și prostituată.

Pe fila 15, fața 1: Slujnica cea nerușinată este muma neamurilor lumii, și pentru că acea slujnică nerușinată cu fiul său nu sânt nici de cum cunoscuți Duhului Sfânt, de aceea sânt îi îmbrobodiți cu sclăvia lor, ca sufletul cu trupul.

Pe fila 21, fața 2: Explică zicerea din Isaia, Cap. 42 stih: Eu sânt Domnul Dzeu, acesta îmi este numele: mărirea mea la altul nu o voiu da și lauda necioplîților (adică dracilor).

Pe fila 23, fața 1: Toți strigă în rugăciunile lor ca căini; *hav, hav, dă-ne nouă hrană, iartă-ne păcatele, dăruiește-ne vieată*; și acești obraznici ca căinii sânt neamurile lumii, carii strigă la D-zeu fără de rușine.

Pe fila 23, fața 1: Duhul sfânt și fiii lui Dumnezeu, adică Israilitenii, sânt în robie subt Domnitori tirani, carii sânt neamurile lumii.

Pe fila 24, fața 1 și 2: Rabinul Ilie au zis: că la ieșirea Sămbetelor și a serbătorilor, intră Israilitenii subt stăpânirea lui Samuel și a acelor 70 ocărmuitori, carii foarte le strămtorese și atunce iesă un glas din ceriu zicând: *Înfricoșaze-te nerușinatule, fie-ți rușine înaintea ceriului.*

Vai lui Samuel când va veni D-zeu ca să rescumpere pe Duhul Sfânt și pe fiul său Israil, și va cere samă dela el și dela 70 de neamuri precum și dela ocărmuitorii lor pentru toate necazurile ce au făcut Jidovilor în robie, căci mai înainte de a să robî Israilitenii, au descoperit D-zeu lui că Israilitenii vor fi subt stăpânirea sa; arătând tot odată lui și celor 70 ocărmuitori cari sânt subt împărăția sa, răsplătirea lor, dacă vor prețui pe Israiliteni în robie; și el și ocărmuitorii aceștia n'au cinstit pe Israiliteni, ce i-au rușinat pre dânșii și pre Duhul sfânt. Drept care iesă un glas din ceriu în toate zilele și zice: *Înfricoșază-te nerușinatule, fie-ți rușine înaintea lui D-zeu care este ceriul. El și cei ocărmuitori nu s'au temut de D-zeu,*

și au pustiit templu întâiu și al doile, drept care aceea ce scrie (Isaia, Cap. 24, stih. 23): «și se va înfruntă luna» vrea să zică: «pe femeia pierdută» și «se va rușină soarele» iadul; căci șerpele (femeia pierdută) au pustiit casa duhului sfânt, și Soarele care este Gheena, utroara morți, au ars templu. Pentru că nu s'au temut Samuel de D-zeu care este ceriul și femeia nu s'au temut de Duhul sfânt care este pământul, și zise asupra-i: ceriul să va desface ca fumul și pământul va putrăzi ca haine, și aceasta vra să zică Samuel și femeia sa.

Slujnica a intrat în locul Doamnei Sale și ea este mărșava slujnică, idolatrie și prostituata au spurcat locul unde se odihniă Duhul sfânt.

Pe fila 48, fața 2 și 49, fața 1, se zice: In vremea când D-zeu va face izbândă în fii lui Isav, va veni să împace pe iubiții săi și îi vor plânge, până va zice D-zeu ca să se curățe pre aceștia de pe lume, pe carii apoi se va ucide dintrînșii atăta, încât marea se va boi din sângele lor, fiarele codrilor vor mânca din hoiturile lor 12 ani și păsările ceriului 7 ani; și încă vor mai strigă un glas de trimbiță, atunce se vor ucide cu pietre, se vor arde, sugrumă, prinde și legă, aruncându-i în închisori și ucigându-i se vor prăpădi. Despre care va zice Duhul sfânt cătră D-zeu să se alunge slujnica și fiul ei, precum și pe neamurile lumii, pe care apoi se vor alungă din aceasta și din cealaltă lume și vor avè parte Izrailitenii. In vremea aceea va luă D-zeu sulița și va străpunge pe amândoi, pe bărbatul și pe femeie.

Pe fila 52, fața 2: D-zeu nu au învoit lor 70 ocărmuitori ca să guverneze preste Jidovii, pentru că acești ocărmuitori sânt vinile, maiurile, și maiuri, vra să zică D-zeu străin, splina: șerpe, maiurile cele roșie: femeia pierdută (1). Această după ce au prostituat cu D-zei străini, s'au înprăstiet sângele ei în toate vinele și rămășița au adus splinei, adecă bărbatului ei cel nătărău, carele s'au împărțait numai de drojdiile sângelui ei, pentru că nu i-au rămas alt sânge mai bun, pentru care să numesc maiurile roșie.

Pe fila 55, fața 1: In ziua când s'au dat lege, va adună D-zeu pe Izrailitenii la Erusalim și atunce se vor răsturnă împărățiile cele fără de lege, dândule Izrailitenilor. La sfârșitul al 6-le nu-i va face D-zeu izbândă în neamurile lumii.

Pe fila 60, fața 2: In robie moștenește slujnica pe Doamna sa; iar când va veni Mesia, se va luă împărăția dela dânsa și se va da la aceea care este mai bună decât dânsa; asămine Izrailitenii se vor desbracă atunce de hainele cele întunecate și le vor aruncă asupra neamurilor lumii.

Pe fila 66, fața 1: Tronul lui D-zeu este însemnat cu 4 chipuri, adică: leu, bou, pajură și om. Cu aceste 4 sânt însemnate toate ființele lumii.

(1) *Meretrică*: D-zeu care este ceriul. El și cerul ocărmuitorii care sânt neamurile lumii.

Neamurile lumii însă, pentru că ele au mințit în protiva lui D-zeu, nu sânt însemnate cu aceste semne, decât c'o pecete mincinoasă, și la vremea ce va să vie, va șterge D-zeu minciuna din lume, care este Samuel. Aceste de asemenea s'au arătat oamenilor cu aceste semne a fiarelor ca să-i înduplece însă într'un chip mincinos:

VIII. Din uvrajul *Șilhon Aruh Iure-deia*:

Tom 5, fila 66, fața 2, § 76: Un Mumer, adică botezat, fiind șters din numărul Jidovilor, apoi legiuirea atingătoare de dobânzi de bani satornicită pentru păgâni (creștini) se aplică și asupra lui, adică i se poate împrumută bani cu dobândă și pentru că el să închină idolatriei, este socotit de sectaș; drept aceea trebuie a-l prigonî până la moarte. Pe temeiul acesta, trupul său fiind lepădat, este slobod fie-căruia a-l pierde și a-i lua toată averea sa; iar pentru pierderea sa, se hotărăște de a-l adulmecă ori prin ce uneltire s'ar putea; așa precum dintr'însul nu se mai poate nădăjdui să iasă vreun rod bun, odată ce s'au spurcat cu străini.

În partea a doua a zisului uvraj numită: *Șilhan Aruh Hoșen Mișcat*, la *fila 189, fața 1, §. 57*: Pe acel ce ar da în ivală greșelele vreunui Evreu, este slobod să se ucidă peste tot locul unde s'ar află, și înainte până a nu împlini fapta, ce numai cât au zis că vroește să tradee pe un Evreu sau averea acestuia, înțelegându-se măcar cel mai mic lucru din ea; căci prin aceasta el singur s'au osândit pre sine spre moarte. La această întâmplare i se poate pune înainte de a nu face trădare; iar dacă el s'ar împotrivi, se poruncește de a fi ucis; și acela ce se va sili mai întâiu ca să-l ucidă, săvârșește cea mai bună faptă; pentru că el se duce să tradee averea israiliteană în mâinile străinilor, socotindu-se ca un prigonitor de suflet, carele trebuie să fie ucis. Este de însemnat că dacă va fi cu puțință a se ciunti acestuia vreunul din mădulările sale, precum să i se taie limba, sau să se chiorescă, atunce nu mai trebuiește a se ucide.

La fila 192, f. 1, § 9: Dacă un Izrailitean ș'ar schimbă legea, trecând la acea idolatră (creștinească), de n'au fost sălit cătră aceasta sau au putut să fugă și n'au fugit, se legiuște să se ucidă; de este cu puțință a se ucide fățiș, să se ucidă; iar de nu, să se încungiure de tot felul de năpăști, prigonindu-se până la moarte. Și cu toate că în timpul de față pedeapsa morții s'au rădicat, dar pentru că aceasta au urmat numai dela rabini, totuș un asemenea prozelit (sic) trebuie să fie omorît de ori cine și cel ce se va sili mai întâiu ca să-l ucidă, va săvârși o faptă bună.

(Ibid., V, 1, f. 178 sq.)

Analele A. R.—Tom. XXIX—Memoriile Secf. Istorice.

30.

Cătră Cinstitul Secretariat de Stat.

Moses Taubes Rabinul Izraeliteni.

Jalbi.

Mi s'au trimes un pachet de cărți evreești din Galiții; vă rog să bine-voiți a trimete pe țenzorul de le slobozi dela vamă.

Moses Taubes Rabiner.

Maiu 25. 1849 Eși.

(Ibid., V, 2, f. 239.)

31.

Cătră cinstitul Secretariat de Stat.

Moses Taubes Rabinul Nației Izraelitene.

Jalbă.

Din pachetu de cărți Evreești ce mi s'au trimes dela Seret în Bucovina, toate țenzurite, văd că țenzura de aice îmi uprești o carte, rog să bine-voiți a trimete la comisioneru Mate Vitner din Mihăileni. Dar de o mirare îmi este, ca un țenzor fără nici o înviștură sau științi să facă numai zadarnică supărare atât norodului cât și ocârmuirii, mai virtos că să vezi cărți țenzorite dela Imperia Austrie, cum și din Rosia, și tocmai acest țenzor face și la asemenea cărți țenzorite o simțitoare supărare. De aceea vă rog sau să bine-voiți ai porunci ca la cărți țenzorite să nu-și mai caute zadarnice bucluc sau să bine-voiți a pune altu cu ideie și știință.

Moses Taubes Rabiner.

Iunie 7. 1849 Eși.

Rezoluție.

D-lui Pitariul Vitlimescu va întrebuiță toată stăruința a nu se prelungi vreo . . . . . căci va fi răspunzător.

Beldiman.

(Ibid., V, 2, f. 238.)

32.

Cinstitul Secretariat de Stat.

Raport.

Spre împlinirea rezoluției Cinstitul Secretariat din 25 Maiu trecut, pusă pe jaloba Rabinului Moisi Tobis, mergând la vamă și cercetând cărțile

cele evreiești pomenite în acea jaloabă, sub adiverința unui trimes din partea numitului Rabin, le-am slobozit, afară de un uvraj intitulat *Avoda Zara*, adică *Închiderea străină* sau *Idolatrie*, fiind cu totul împotriva religiei creștinești. Acest uvraj însă se află legat la sfârșitul unor altor patru uvrajuri și anume: *Bava*, *Batra*, *Senerdrin*, *Șebnot și Hanahot nida*, care patru din urmă pot avea slobodă țirculație în țară.

Drept care am și propus pomenitului ca să-și scoată pre aceste fiind bune, carele însă nu s'au supus. Acum numitul Rabin, prin jaloaba sa din 7 a curgătoarei luni, cere a se trimite tot uvrajul zis peste hotar pe la Mihăileni și să se dea în primirea unui Mate Vitner de acolo. Tot odată văzând că el în acea jaloabă face niscai cărtiri, mă găsesc sălit a supune Cinstițului Secretariat următoarele:

1-iu. Că uvrajul zis este tipărit la Viena tocmai la 1804, de când țenzura au luat multe prefaceri și NB. că acest uvraj care cuprinde intitulăția cărții zice și eu că-i bun, dinpreună cu alte trei, cu care este legat și numai acela, adică *Avoda-Zara*, carele este de asemenea împreună legat la sfârșitul lui, rău. Al 2-lea, zisul Rabin au trimes mai nainte la mine ca să-i fac hatâr fiind-că este Rabin și să-i slobod cartea. De l-aș fi ascultat cu bună samă atuncea aș fi fost un țenzor bun și cu învățătură și știință, și al 3-lea, este foarte nedreaptă zisa lui: «că în Rosia se tipăresc acum asemenea cărți», căci și eu i-am propus că dacă îmi va înfăoșă un asemenea uvraj care se zice *Ghemora Avoda Zara*, tipărit acum de curând în Rosia și să cuprindă o adevărată țenzurare de acolo, atuncea niçi eu nu mă voi pune de pricină și îi voi slobozi pre acesta.

Pre lângă aceste, adaog a supune Cinstițului Secretariat că zisul Rabin cu asemenea arătare atinge chiar pre ocărnuire: fiindcă eu în lucrarea acestui post mă găsesc rânduit de dansa.

Vitlimescu.

No. 71 1849 Iunie 28.

(Ibid., V, 2, f. 240.)

33.

Cinstițului Secretariat de Stat.

Raport.

Înștiințându-mă că unii din Jădovi, uneltind feliurite chipuri viclene, au adus acum pe furis, dela iarmorocul de Fălticeni, o mulțime de cărți de feliurite soiuri, oprite de a țircula în țară, și chiar de acele ce au fost date piste hotar, de cătră ocărnuire. Pe aceste le-au mistuit la vr'o doi legători

de cărți, unul din Podul Vechiu, și altul din Târgul Cucului, precum și la unii ce poartă cărți de vânzare.

Deci cu căzut respect mă grăbesc a supune aceste înpregiurări la cunoștința cinstiului Secretariat, rugându-l că de va socoti de cuviință, să binevoească a poronci să se serie îndată Poliției ca ea să dei un cuviincios ajutor iscălitului spre a se rădica zisele cărți dela numiții de mai sus și a se aduce la canțileria Secretariatului, împiedicându-se prin aceasta un abuz pricinuit de o ră uneltire.

Villimescu.

No. 77.

Anul 1849 August 22.

(Ibid., V, 1, f. 246.)

34.

Onoratalui Secretariat de Stat.

Raport.

În 8 a eurgătoarei luni, după amiazăzi, am întâlnit la ulița Sf. Spiridon pe un Jidov Strul Leib (legător și vânzător de cărți) carile ducea mai multe cărți evreiești. Dupe datoria mea cercetându-le, am aflat între dănsese șase cărți nouă de acele ce sunt oprite de a țirculă în țară, pe cari le-am și luat. Numitul Jidov însă întăratat de un altul, Avram Herș, ce are o crăsmă pe acolo, și-au lăsat celelalte cărți în dugheana acestui și, dimpreună cu el și cu alți mulți, s'au răpezit după mine cu desnădăjduire, ca un furietec și în cea mai mare putere smulgea cărțile dela mine. Iar celalt Jidov, Avram Herș, strigă că dela cahalul lor li s'au zis: că eu nu mai am treabă cu cărțile lor. Văzând deci năvălirea Jidovilor și eu singur, fără nici un agiutor, și tot odată în lupta aceea scăpasem câte o carte jos, am fost silit să le las pe toate celelalte cărți și numitul Ștrul luându-le, au intrat cu ele la zisul Avram Herș de unde s'au făcut nevăzut.

NB. Pe acest Jidov Strul Leib și în zilele trecute l-am întâlnit în câteva rânduri, având tot câte o carte și câte două de acele oprite, cari erau nouă și legate, și el au tot zis că le-au luat dela musterii de legat și știindu-l și de legător de cărți, îl credeam și-l lăsam. Dar acum văd că sub aceste cuvinte numitul umblă fățiș pe uliță cu cărți oprite de legi, chibzuindu-se (1) în samovolnicia sa și în agiutorul celorlalți Jidovi.

Tot odată având în privire că în anii trecuți mulți din Jidovi adunau neîncetat, în mare număr, cărți evreiești de peste hotar și acum de un îndelun-

(1) În loc de «bizuindu-se».

gat timp nimine dintr'înșii nu mai aduc de asemenea cărți de vânzare, afară de câțiva particulari au adus pentru sine și iarăș vr'o librărie statornicită cu cărți de vânzare precum au creștinii, nu au ei aici; și cum că, după mulțimea lor, le trebuie cărți, nu-i îndoeală! Se vede dar că unii din Jidovi aduc pe furiș cărți în țară și (precum propun) le poartă noaptea pe la case de vânzare și câte odată și ziua, la dosuri, sau prin desimea lor, pe lângă sinagoga din Târgul Cucului.

În privirea unor asemenea împrejurări, cu tot respectul supun Onoratului Secretariat, că spre împiedecarea unui asemenea abuz și samovolnicie, de va găsi de cuviință, să binevoască a pune la cale, atât pentru pedepsirea celor doi Jidovi pomeniți mai sus, pentru cutezarea lor că au atacat pe un ampioiat al Secretariatului în public și pentru samovolnicia lor; îndatorindu-i de a da acele cărți la Secretariat ca unele ce sunt controbont, care să fie și spre vegherea altora, căci în alt feliu voiu fi silit de acum înainte a privi Jidovii cum vând cărți hulitoare religiei creștinești în public și să tac!!! Cât și să deie porunci la toți ampioiații poliției și chiar șerjanților de pe la uliți ca să privigheze cu cea mai mare asprime, ziua și noaptea, și zărind pe vre un Jidov cu cărți, să le iee dela dănsul și să le trimată la canțalăria Secretariatului. Și dacă vro unul va aveà vro legătură în care va fi de prepus cărți, să se cerceteze și găsindu-se cărți să se urmeze de asemenea. Tot odată să binevoască a învoi poroncile pe la toate zastavele țării, spre o mai aspră priveghere de a nu se furișă nime cu asemenea cărți în țară.

M. Vitlimescu.

No. 171.

1852 August în 11.

(Ibid., VII, 1, f. 248.)

Rezoluție.

August în 11. Se va scrie Hătmăniei spre mai bună privighere la graniță și Poliției a da Dumisale Vitlimescu ajutor la un caz ca acel de față și căutând a înfrână și cutezătorii numiți; Aghenției ca să binevoască a pune îndatorire asupra supușilor de a se conformă la legiurile țenzurii, trimețindu-se în copie raportul de față la Aghenție și la Poliție.

C. Ghyka.

35.

Onoratului Secretariat de Stat.

Spre împlinirea § 45 din ofisul domnesc cu No. 93 din Noemyrie 1848, atingător de îndatorirea țenzorilor, subscrisul au descoperit, în 18 a tre-

cutei luni August, într'o sinagogă jidovească din ulița Sf. Spiridon, o mulțime de cărți noue, netrecute prin țenzura sa, dintre cari cea mai mare parte sunt de acele oprite de a țirculă în țară și celelalte sunt încă necunoscute țenzurii. Pe aceste le-am și ridicat cu ajutorul comisiei a 3-lea, unde în urmă s'au ivit un Jidov numit Liber Freidman (raè), zicând că cărțile ar fi a lui și că el le-au cumpărat, la iarmarocul de Fălticeni, dela un alt Jidov, Meșilam Hiller din Cernăuți, carele aveà acolo o casă plină de aceste cărți. Numărându-se apoi zisele cărți în ființa numitului, s'au găsit 210 bucăți, a căroro izvod se alăturează aici. Iar în aceea ce se atinge de cuprinderea cărților, am arătat în raporturile cu No. 1, 80, 85 și altele, când am avut asemenea cărți spre țenzurare.

Aceste împrejurări cu respectul cuvenit aducându-le la cunoștința onorabilului Secretariat, îi supun că așa precum de asămene prinderi de cărți oprite au urmat de nenumărate ori și că în tot anul, înainte de iarmarocul de Fălticeni se scrie Isprăvniceii de acolo ca să nu îngăduie vânzarea cărților ce se aduc la iarmaroc din țări străine și că se vede că face scăpări din vedere, apoi potrivit rostirii §. §. 24 și 41 a țitatului ofis, să binevoească a pune la cale cele de cuviință, atât pentru cugetători cât și pentru cărți.

Vitlimescu.

1852 Septembrie 12.

Rezoluție.

D-lui Vitlimescu va confiscă cărțile cari nu sunt slobode a țirculă și le va trimite la Postelnicie, iară cele slobode le va țenzură și le va da Jidovului cu adăogire că, la întâia de astăzi abatere de formă, va fi supus unui ștraf greu.

(Ibid., VII, f. 307.)

36.

Onorabilului Secretariat de Stat.

Raport.

Onorabilul Secretariat, prin rezoluția sa pusă pe nota Consulatului rosienesc subt No. . . ., mă îndatorește a slobozi cărțile cele evreești sosite de curând la zisul Consulat. La această împrejurare de datorie găsesc a supune bunei luări aminte a onorabilului Secretariat că, după grăbire cu care din stăruința Consulatului s'au cerut aceasta lucrare, nu s'au putut vedeà măcar toate cărțile sosite spre a se lămuri din titlurile lor dacă acele se cuprind în listele împărțășite de Consulat pentru cărțile învoite de țenzura rosie-

nească. Deci de neapărată trebuință ar fi ca onorabilul Secretariat să mijlocească mai întâiu de a se aduce în cancelaria sa câte un exemplar de fiecare uvraj pentru aprobarea lor. Tot odată însă supun plecat în considerația sa, că chiar din cuprinderea acelor liste, se văd unele cărți învoite a țirculă în unele din Gubernile Rosiei, când altele nu sânt învoite decât cu condiție de a se scoate din ele file întregi. Și dar, de este ca să se aplice numai decât în Prințipat bazele țenzurii rosieniști, apoi urmează întrebare care țenzură și din care anume loc a Imperiei trebuie a se lua de temei u spre povățuire întru aceasta.

Cât pentru felii u a unora din acele cărți eu, după știință ce am de limba evreească și după curățenia cugetului, cu care părere mi-am îndeplinit funcția mie încredințată, fără nici o sfială, le declar de vătămătoare și de desfăimătoare atât religiei ortodoxe cât și Imperiei rusești. Și de nu va fi de agiuns încredințarea mea întru aceasta, se poate rădică toată îndoire prin cercetare de cătră o comisie nepărtinitoare, precum de pildă Pre Sfinția Sa Episcopul Scriban, Reverenția Sa Alexandru I. Berens, misionarul englez, și D. Birman, un prozelit protestant și neguțitor bătrân și dovedindu-se arătările mele neadevărate, sunt gata a mă supune osândeii.

Pe lângă aceste, unele din țitatele cărți fiind lovitoare și în dignitatea nației, religiei și Guvernului otoman, rămâne la critica onorabilului Secretariat a giudecă dacă Guvernul Moldovei poate toleră niște asemenea.

Prin urmare, dacă și după această explicație ce cu tot respectul le supun în privirea onorabilului Secretariat, el ar găsi de cuviință a îndeplini cererea Consulatului fără mai departe cercetare, cu lacrimi îl rog să binevoească, ca șef țenzurii, de a slobozi deadreptul țitatele cărți, fără de a mă îndatori în cazul de față, la o conlucrare ce, ca creștin, mă asuprește în cuget și-mi aduce o adâncă măhnire sufletului meu.

M. Villimescu.

No. 188.

1853 August în 21.

(Ibid., VII, 2, f. 70).

37.

Inaltului Sfat Administrativ.

Până astăzi toate națiile viețuitoare în acest Prințipat au fost tolereite (sic) și sprijinite cu apărarea guvernială în neatingere nu numai a religiei pe a căreia constituție se leagă singura închizeșluire a fiecăruie muritoriu, dar și chiar drepturile firești a soțietăților pe rezonate întreprinderi și primite urmări. Astăzi însă nația evreească ce cu atâta indiferență își păstră

dogmele religiei în neatingere și în neamestec supt orice caz, se vede bantuită, maltrată și calomniată prin singura făptuire a unui rău cugetător, anume Stolnicul Vitlimescu. Acest Vitlimescu, venit la credința răsăriteană din a noastră, evreească, căutând prin toate chipurile cele mai înjositoare a se deosebi anominul (?) de caracter ce-l însușește; dă loc neominoaselor purtări, intrigilor și a neadevărului, calcă și disprețuește atât datoria ce poartă ca țenzur, neștiind limba evreească și neînțelegând frazuri întregi, pe cari le șterge ca neiertate de țenzură, când mai ales acele cărți au fost țenzurate în alte staturi, unde slobozenia duhurilor sunt cu totul mărginite, și unde țenzura nu iartă nici cea mai mică abatere, cât și drepturile ce ne însușesc în nelovire siguranții ce de atâta vreme au fost în neaprire, însușindu-și prin el și prin alte de asemenea, niște învinovățiri ce vremea trecută poate dovedi neadevărul ei. De pildă când au văzut că enfluenția sa nu poate înrîuri în acest Prințipat a ne ponegri și a ne aruncă în ura Guvernului, și-au întins a sa cutezare (precum ne-am înștiințat) mai departe, arătând înaltului Guvern a Impărăției Rotii (sic) că noi ne-am fi rugând în școlile noastre pentru neizbutirea Inaltei Porți la înțeleptele sale planuri și altele, năvălind încă și la trecătorii noștri a li smulge cărțile cu cari merg spre rugăciuni zilnică, și, în sfârșit, făcând niște întinderi ce acum au trecut peste toată sfera răbdării.

Pentru toate acestea alergăm la înaltul sfat a căruie organ este țelul deriguitor și închizeșluitar cetățenilor, supus rugându-ne ca, prin măsurile ce va socoti de trebuință, să se milostivească asupra existenții noastre până acum atât de pașnică și să ne scutească de mai departe arbitralități din partea Dumisale Stolnicului, scutindu-ne de înrăurirea sa în toată relația cu religia noastră și cu noi, în contra căreia facere de bine închizeșluim pe răspunderea noastră orice jignire s'a dovedi din partene în contra legilor țării, bisericii, și țăvili sau în contra bunei orândueli, ca unii ce totdeauna am dat dovezi de supunere cătră autoritățile capitalei.

La mila înaltului Sfat

plecate slugi

Leib Cahane, Mos. I. Wechsler, S. Schragel,

I. S. Kirschen, S. Feigels.

Rezoluție.

Septemvrie 18. Sfatul cu îndestulă deslegare văzând asemenea abateri din partea acestui amplotiat, aducătoare de tulburări comunității Evreilor, este de socotință a se depărta pe numitul fără mai multă prelungire și a alege

pe altul în locu-i, ca să răspundă la misia sa în mărginire numai a datoriilor sale.

N. Suțu, P. Mavroieni, I. Ghjka.

(Ibid., VII, 2, f. 71.)

38.

Onorabilului Sfat Cărmuitor!

Încă dela anul 1843, cu prilejul înființării specialei țenzuri pentru cărțile evreiești, luându-le în privire că aceste sunt totdeauna cuprinzătoare de materii religioase, Cărmuirea au și făcut dispoziție ca asemenea lucrare să fie încredințată unei direcții bisericești, drept care pe rânduitul încă de atunci țenzor, D. Stolnicul Mihail Vitlimescu, l-au dat sub a mea direcție, carele în cursul atâtor ani, nu numai că și-au împlinit datoriile cu sfințenie, dar și cu neadormită privighere au apărat de înriurire molipsitoare, ce de câtva timp au început a se ivi din partea Nației Evreiești, precum spre dovadă stau în actele Cărmuirii forma giurământului Evreilor și a foilor lor de zestre; prin care apărându-se patrioții creștini de înșălările acelei Nații, firește au trebuit să atâte ura ei asupra D-sale țenzorului, și cu atâta mai vârtos, văzând că sub privigherea D-sale nu poate săvârși o abuzivă țirculare a materiilor religioase, cu aceeaș neîngrădită slobozenie cu care ea au inundat comerțul și industria acestui hristianesc popor.

D-lui deci țenzorul, ca un subordonat al meu în asemenea obiect al țenzurii, mi-au făcut cunoscut că s'ar fi primit la Onorabilul Sfat Cărmuitor oarecari pări din partea unora asemenea dușmani ai creștinătății, pe temeul cărora Sfatul, fără a-l da mai întâiu sub competență judecată, voește a-l desființa din slujbă. Deci fiind că o asemenea urmare mă privește și dupre forme și dupre legi, de acea cu tot respectul eu îndrăznesc al rugă, pe de o parte ca să binevoească a păsuî rostirea sentinței sale până ce i se vor supune lămuririle cuvenite, iar pe de altă parte a nu lipsi nici pe iscălitul de cursul lucrărilor unui asemenea obiect, care îl privește oficial și religios.

Filaret Stavropoleos.

1853 Sptembrie 19.
(Ibid., VII, 2, f. 72.)

39.

Onorabilului Secretariat de Stat.

Raport.

După așezământul statornicit, nici o carte nu se poate tipări aici în țară fără să treacă mai întâiu prin țenzura locală. Acum însă m'am încredințat

că, împotriva acestui așezământ, se tipărește la Tipografia Buciumului Român niște cărți evreești, fără ca aceste să fie trecute prin țenzura de aici, și numai sub cuvânt că, pe filele dela începutul acestor cărți, ar fi însemnat în dialectul leșesc că ele ar fi fost țenzurate aiure undevă!

Eu însă n'am lipsit a face acelei tipografii mai multe deșteptări despre aceasta, și că în acele uvrajuri se cuprind huli asupra religiei creștine și că-i rușine ca însuși creștinii să tipărească asemenea cărți, dar toate au rămas zadarnice. Deci, în privirea că ori care tipografie având litere de mai multe dialecte poate imita oricare țenzură străină, pe ori și ce uvraj, de datorie socot a aduce la cunoștința Onor. Secretariat, ca să binevoască a regulă stăvilirea unui asemenea abuz făptuit de zisa tipografie, care se vede căzută în cazul prevăzut prin §§. 27, 28, 31, 32 din așezământul țenzurii.

Villimescu.

No. 208.

1855 Martie în 21 zile.

Rezoluție.

31 Martie. Secția I comunicând cele cuprinse aici tipografiei, să i se ceie știință de împregiurare, căci după instrucțiile țenzurii, cari îi sunt bine cunoscute, nici un feliu de tipărire nu se cuvine a se face fără autorizația țenzurii.

C. Ghyka.

(Ibid., VII, 2, f. 310.)

40.

Onorabilului Secretariat de Stat al Moldovei.

La ofiția acelu Onorabil Secretariat de Stat cu No. 1054, în obiectul pării D. M. Vitlimescu, țenzorul cărților evreești, că în tipografia noastră s'ar tipări cărți evreești fără de învoirea țenzurii, asociația Tipografiei Buciumului Roman, cu tot respectul îi supune următoarele:

În anul trecut 1854, luna Maiu, prin înscris s'au cerut învoirea Secretariatului de Stat ca să ni se încuviințeze tipărirea a două cărți evreești: 1-a *Sider bet tefla* sau carte de închinăciuni casnice și, a 2-a *Mahzar*, tipărite în Rosia, pe cari s'au pus autorizația următoare:

«Secretariatul de Stat al Moldovei. Se învoește tipărirea, de vreme ce sunt cenzurate la Kiev, în Rusia.

Al. Sturdza.

No. 396, anul 1854, Maiu 27 și sfăruiete cu pecetea Postelniciei.

Pe temeiul acestei autorizații, una din cărți, anume *Sider*, s'au și tipărit, rămâindu-ne ca să tipărim pe cea a doua. De va cere trebuința, putem înființa și în original aceste cărți spre mai mare credință.

După niște așa împrejurări, urmate pe calea legală și oficială, cunoscute de însuș censorul evreesc, măsura denunțării sale se pare a fi cu totul de parte de însărcinarea sa, în care lucrările guvernamentului de mai nainte se vede a se controla prin o calomniare asupra tipografiei noastre, provenită cine știe din ce motivuri, mijloc pe care censorul, neveghindu-se, de bună samă că-l va putea întrebuința și la lucrările altor Secretari de Stat.

T. Codrescu & C-ie.

1855 Aprilie 4 zile. Iași.

(Ibid., VII, 2, f. 312.)

41.

Dumisale Căminarului Mihail Vitlimescu.

No. 1092 din 1855 Aprilie 9.

După cele raportuite de Dumneta supt No. 208, la 21 a trecutei luni Martie, asupra tipografiei Buciumului Român, arătătoare că voiă să tipărească cărți evreești cuprinzătoare de huli împotriva religiei creștinești, fără ca ele să fie trecute prin țenzura de aici, subiscălitul cerând știință dela zisa tipografie, odată cu primirea răspunsului înfățoșat la Secretariatul de Stat și D-lui Spătarul Teodor Codrescu, unul din asoțiații acei tipografii, cu cărțile asupra cărora ai raportat și văzându-se de cătră D. Directorul Căntelerei că acele cărți în adevăr poartă pe ele autorizația Secretariatului din 7 Maiu 1854, sub No. 396, încât nu mai rămâne îndoială că tipografia nu au ieșit din regulile ce o îngrădesc, iar Dumnetă arăți că te-ai încredințat că ea au făcut abaterea fără ca Dumneata să fi luat o asemenea încredințare, pentru această dată mă mărginesc a-ți face Dumitale aspră luare aminte, ca unul ce ai încercat a abuză de încrederea ce ți s'au dat, raportând lucruri neadevărate, încât ai pus pe Secretariat în dreptate de a nu-ți mai da în viitorime nici o crezare, pentru care sfârșit am recomandat totodată și Dumisale Directorului Căntelarii că de acum înainte să nu mai primească înscrisuri a Dumitale, cari nu vor fi sprijinite de dovezi.

(Ibid., VII, 2, f. 313.)

Socotelile Braşovului şi scrisori româneşti către Sfat în secolul XVII, de <i>N. Iorga</i>	1,60
Socotelile Sibiului, de <i>N. Iorga</i>	—,30
Cronicele muntene. Întăiul memoriu. Cronicele din secolul XVII, de <i>N. Iorga</i>	1,60
Expunere pe scurt a principiilor fundamentale ale istoriei, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,15
Edilitatea sub domnia lui Caragea, de <i>V. A. Urechiă</i>	1,60
» <i>XXII.</i> —Desbaterile Academiei în 1899—1900	6.—
» <i>XXII.</i> — <i>Memoriile Secţiunii Istorice</i>	3.—
Românii şi Maghiarii înaintea istoriei, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,25
Portretul lui Miron Costin, de <i>S. Fl. Marian</i>	—,50
Portul barbei şi părului la Romani, de <i>Ion Kalinderu</i>	—,50
Zece Maiu. — Cuvântare de <i>D. A. Sturdza</i>	—,60
Din domnia lui Ioan Caragea, 1812—1818, de <i>V. A. Urechiă</i>	1,60
» <i>XXIII.</i> —Desbaterile Academiei în 1900—1901	5.—
» <i>XXIII.</i> — <i>Memoriile Secţiunii Istorice</i>	4.—
Atanasie Comnen Ipsilant, de <i>C. Erbiceanu</i>	—,20
Societatea sub I. G. Caragea, de <i>V. A. Urechiă</i>	1,60
Ioan Circa de Gambutz, ca episcop al Marmaţiei Dositeiu Circa, 1660—1730, de <i>Icaz Puşcariu</i>	—,20
Din domnia lui Alexandru Calimah, de <i>V. A. Urechiă</i>	1,60
Portul perucilor şi bărbierii la Romani, de <i>Ion Kalinderu</i>	—,20
Originea Câmpulungeană a lui Gavril, Mitropolitul Kievului, de <i>T. V. Stefanelli</i>	—,20
» <i>XXIV.</i> —Desbaterile Academiei în 1901—2	6.—
» <i>XXIV.</i> — <i>Memoriile Secţiunii Istorice</i>	3.—
Doă acte oficiale necunoscute de pe timpul Impăratului Bizantin Isaac II Angel, privitoare la Românii din Peninsula Balcanică spre finele secolului XII, de <i>C. Erbiceanu</i>	—,40
Teoria probei (în ştiinţa modernă), de <i>Petre Popescu</i>	—,50
Priviri istorice şi literare asupra epocii fanariotice, de <i>C. Erbiceanu</i>	—,40
Din luptele pentru neam: Răsturnarea lui Vasile Lupu. Studiu istoric, de <i>I. Tanoviceanu</i>	—,30
«China supusă», manuscript grecesc cu acest titlu. Descriere şi extracte, de <i>C. Erbiceanu</i>	—,20
Luteranismul, calvinismul şi introducerea limbii române în bisericile din Ardeal, de <i>Dr. At. M. Marienescu</i>	—,30
Originea Voevodatului la Români, de <i>Ioan Bogdan</i>	—,20
România sub raportul moral, de <i>I. Tanoviceanu</i>	—,80
» <i>XXV.</i> —Desbaterile Academiei în 1902—3	5,50
» <i>XXVI.</i> —Desbaterile Academiei în 1903—4	5.—
» <i>XXVI.</i> — <i>Memoriile Secţiunii Istorice</i>	5.—
Regele Carol I şi Instrucţiunea publică. Cuvântare de Zece Maiu 1903, de <i>D. A. Sturdza</i>	—,20
Despre Cnejii Români, de <i>I. Bogdan</i>	—,40
Din viaţa romană: Podoabele, toaleta şi petrecerile unei elegante, de <i>Ion Kalinderu</i>	—,50
Un hrisov al lui Mircea cel Bătrân din 10 Iunie 1415, de <i>Ioan Bogdan</i>	—,20
Ilirii, Macedo-Românii şi Albanezii. Disertaţiune istorică, de <i>Dr. Atanasie M. Marienescu</i>	—,60
Episcopia Strehaiei în anii 1673—1688. Notă istorică, de <i>I. Bianu</i>	—,20
Nicopole 1396—1877—1902. — Cuvântare rostită de CAROL I , Regele României.	
Din viaţa romană: Societatea înaltă pe vremea lui Pliniu cel tânăr, de <i>Ion Kalinderu</i>	1.—
Biserica şi podul din Borzeşti, precum şi o ochire relativă la bisericile zidite de Ştefan cel Mare, de <i>Dr. C. I. Istrati</i>	2.—
Tom. <i>XXVII.</i> —Desbaterile Academiei în 1904—5	8.—
» <i>XXVII.</i> — <i>Memoriile Secţiunii Istorice</i>	4.—
Ştefan cel Mare, Mihaiu Viteazul şi Mitropolia Ardealului, de <i>N. Iorga</i>	—,40
Românii din Bosnia şi Hertegovina în trecut şi în prezent, de <i>Isidor Ieşan</i>	—,30
Câteva manuscrise şi documente din ţară şi din străinătate relative la istoria Românilor, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Viaţa lui Alexandru Vodă Callimachi, Domn al Moldovei, cu prilejul descoperirii testamentului său, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Indreptări şi întregiri la istoria Românilor după acte descoperite în arhivele săseşti. I. Braşovul, de <i>N. Iorga</i>	—,50

Bărbații culti greci și români și profesorii din Academiile de Iași și București din epoca zisă fanariotă (1650—1821), de <i>C. Erbiceanu</i> .	—,50
Nichifor dascălul, exarh patriarhal, și legăturile lui cu țerile noastre (1580—1599), de <i>N. Iorga</i>	—,20
Datele cronicelor moldovenești asupra anilor de domnie ai lui Alexandru cel Bun, de <i>Dimitre Onciul</i>	—,30
Contribuțiuni la biografiile unora din cronicarii moldoveni, de <i>I. Tanoviceanu</i> . (Cu 1 tabelă.)	—,30
Despre Ungurii și Episcopiile catolice din Moldova, de <i>Radu Rosetti</i> .	—,80
Vieța și Domnia lui Barbu Dimitrie Știrbei, Domn al Țerii-Românești (1849—1856). Memoriul I, de <i>N. Iorga</i>	—,30
* XXVIII.—Desbaterile Academiei în 1905—6.	5,—
* XXVII.— <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i>	6,—
Vieța și Domnia lui Barbu Dimitrie Știrbei, Domn al Țerii-Românești (1849—1856). Memoriul II, de <i>N. Iorga</i> .	1,60
Cronica Bohotinului, de <i>Radu Rosetti</i>	1,60
Noțiunea valorii în istorie, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,30
Din Nichita Acominatos Honiatul, traducere a părților privitoare la Istoria Asanizilor, cu introducere și index, de <i>Gheorghe Murnu</i>	1,20
Note genealogice și biografice despre familiile Buhuș și Rosetti, foști proprietari ai moșiei Bohotinul, de <i>Radu Rosetti</i>	—,40
Câteva manuscripte și documente din țară și străinătate relative la istoria Românilor, de <i>N. Iorga</i> .	—,30
Cauzalitatea în succesiune, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,50
Originele partidului național în România, de <i>A. D. Xenopol</i>	—,20
* XXIX.—Desbaterile Academiei în 1906—7. (Sub presă).	
* XXIX.— <i>Memoriile Secțiunii Istorice</i> (Sub presă).	
Cronica Vascanilor (Judetul Suceava), de <i>Radu Rosetti</i>	1,50
Despre originea și transformările clasei stăpânitoare din Moldova, de <i>Radu Rosetti</i>	—,70
Un boier oltean la Karlsbad în 1796—1797: călătoria lui Barbu Știrbei în apus, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Congresul pentru Proprietatea literară și artistică, de <i>A. D. Xenopol</i> .	—,20
Câteva fărâme din corespondența lui Alexandru Vodă Ghica, Domn și Caimacam al Țerii-Românești, de <i>N. Iorga</i>	—,20
Congresul sociologic din Londra și organizarea militară a școalelor în România, de <i>A. D. Xenopol</i>	0,30
Despre censura în Moldova. I. Inițierea censurii de guvernul provizor rus și funcționarea ei sub acel regim, 1828—1834, de <i>Radu Rosetti</i>	—,40
-- II. Censura sub Mihaiu Sturdza, 1834—1849, de <i>Radu Rosetti</i>	1,50